

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

Polyamorie jako nový rodinný systém

Diplomová práce

Autor: Bc. Linda Špásová
Studijní obor: Sociální pedagogika
Vedoucí práce: Mgr. Lucie Křivánková, Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Eva Janouchová

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Linda Špásová

Studium: P21P0834

Studijní program: N0111A190018 Sociální pedagogika

Studijní obor: Sociální pedagogika

Název diplomové práce: **Polyamorie jako nový rodinný systém**

Název diplomové práce AJ: Polyamory as a new family system

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se zabývá tématem polyamorie z pohledu rodinného. V teoretické části práce řeší klíčové pojmy v problematice nemonogamního životního stylu a popisuje význam rodiny a její základní funkce. Dále se blíže věnuje klasickým partnerským vztahům a v neposlední řadě uvádí alternativní způsoby soužití. Cílem diplomové práce je zjistit, zda osoby žijící v polyamorním vztahu jsou schopni plnit funkce rodiny. Práce má také za cíl přiblížit specifika životního stylu těchto osob.

BAUMAN, Zygmunt. *Tekutá láska: o křehkosti lidských pout*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2270-7.

BECK, Ulrich a Elisabeth BECK-GERNSHEIM. *Dálková láska: životní formy v globálním věku*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2014. ISBN 978-80-7419-164-0.

GIDDENS, Anthony. *Proměna intimity: sexualita, láska a erotika v moderních společnostech*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0175-5.

MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina: (mýty a skutečnosti)*. Brno: Blok, 1990. ISBN 80-7029-018-8.

MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-86429-87-8.

Zadávací pracoviště: Ústav sociálních studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Křivánková, Ph.D.

Oponent: Mgr. Eva Janouchová

Datum zadání závěrečné práce: 1.2.2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci Polyamorie jako nový rodinný systém vypracovala pod vedením vedoucího práce Mgr. Lucie Křivánkové, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 22. 4. 2023

Bc. Linda Špásová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat paní Mgr. Lucii Křivánkové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce a lidský přístup. Dále děkuji všem mým blízkým, kteří mě po celou dobu studia podporovali.

Anotace

ŠPÁSOVÁ, Linda. *Polyamorie jako nový rodinný systém*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023. 74 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá polyamorií jakožto alternativním typem partnerského soužití. Cílem práce je zmapovat očekávání od polyamory soužití osobami žijících v těchto vztazích a jejich predikující vývoj ve vztahu k rodině a výchově dětí. Jsou zde představována specifika manželství a vývoje rodiny v čase, funkce rodiny a rodinného systému. Pozornost směřuje také k vysvětlení pojmu konsenzuální nemonogamie a odlišení od monogamie. Důležitou částí práce je vysvětlení samotného pojmu polyamorie, jeho specifika fungování a vztahová hierarchie. V neposlední řadě se diplomová práce věnuje dalším zvoleným alternativním formám partnerského soužití, jako je LAT, sugar dating, singles nebo registrované partnerství. Kvalitativní výzkumné šetření je uskutečněno pomocí techniky polostrukturovaných rozhovorů s osobami žijícími v polyamorickém vztahu. Analýza zjištěných dat byla provedena s pomocí otevřeného kódování.

Klíčová slova: polyamorie, rodina, funkce rodiny, vztah

Anotation

ŠPÁSOVÁ, Linda. *Polyamory as a new family system*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2023. 74 pp. Diploma Thesis.

The thesis deals with polyamory as an alternative type of cohabitation. The aim of the thesis is to map the expectations from polyamory cohabitation by persons living in these relationships and their predictive development in relation to family and child rearing. The specifics of marriage and family development over time, the functions of the family and the family system are presented. Attention is also directed to the explanation of the concept of consensual non-monogamy and its distinction from monogamy. An important part of the work is the explanation of the very concept of polyamory, its specifics of functioning and relational hierarchy. Last but not least, the thesis discusses other chosen alternative forms of partnership, such as LAT, sugar dating, singles or registered partnership. The qualitative research investigation is carried out using the technique of semi-structured interviews with persons living in polyamorous relationships. Analysis of the data collected was done with the help of open coding.

Keywords: polyamory, family, functions of a family, relationship

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomová práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2022 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

V Hradci Králové dne 22. 4. 2023

Bc. Linda Špásová

OBSAH

ÚVOD	9
1 RODINA A JEJÍ VÝVOJ	11
1.1 Manželství.....	11
1.2 Rodinný systém	12
1.3 Základní funkce rodiny	13
1.4 Tradiční versus moderní rodina	16
1.5 Proměny rodiny a partnerství od 2. poloviny 20. století.....	18
2 OD MONOGAMIE KE KONSENZUÁLNÍ NEMONOGAMII	26
2.1 Monogamie	26
2.2 Konsenzuálně nemonogamní vztahy	28
2.3 Co je to polyamorie?.....	30
2.4 Uspořádání a hierarchie v polyamorních vztazích.....	32
3 DALŠÍ FORMY ALTERNATIVNÍHO SOUŽITÍ	37
3.1 Singles.....	37
3.2 Sugar dating	38
3.3 LAT – Living Apart Together	39
3.4 Registrovaná partnerství	40
4 AKTUÁLNÍ ZAHRANIČNÍ VÝZKUMY POLYAMORIE	43
5 KVALITATIVNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	47
5.1 Výběr výzkumného vzorku a popis sběru dat.....	48
5.2 Etické aspekty výzkumného šetření.....	51
5.3 Analýza a interpretace dat.....	51
5.4 Shrnutí výsledků výzkumného šetření a diskuse	61
ZÁVĚR	63
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	65
SEZNAM ILUSTRACÍ	72
SEZNAM SCHÉMAT	73
SEZNAM PŘÍLOH	74

ÚVOD

Vstup do světa alternativních forem soužití je v dnešní době stále častějším tématem diskusí, a to nejen v rámci akademické sféry. Zvyšující se tolerance a otevřenost společnosti umožňuje, aby si lidé mohli zvolit různé způsoby, jak žít a být spolu. Tato diplomová práce se zaměřuje primárně na polyamorii a rodinu, ale dbá také na komplexní uchopení tématu. To znamená, že se věnuje i dalším příbuzným tématům, které souvisí s hlavní myšlenkou práce.

První kapitola udává základní teoretický rámec tématu. Popisuje vznik manželství a jeho proměny v čase. Manželství můžeme brát jako předstupeň pro založení rodiny, což je dalším probíraným tématem. Primárně se práce soustředí na pochopení historického kontextu významu rodiny, Analyzuje tradiční a moderní rodinu a ukazuje, jak se proměny v partnerství a rodině odrážejí v rozmanitosti vztahů. Od druhé poloviny dvacátého století jsme se konkrétně mohli setkávat s trendem nižší sňatečnosti, porodnosti a plodnosti a vyšší rozvodovosti. Všechny tyto skutečnosti jsou podpořeny statistikami a grafy. Druhá kapitola se věnuje přechodu od monogamie ke konsensuálně nemonogamním formám soužití. Zprvu vysvětluje monogamii a pohled na ní od dvou různých autorů. Po vysvětlení pojmu konsensuálně nemonogamní vztahy se blíže věnuje polyamorii, správnému definování pojmu a představení různých uspořádání, se kterými se můžeme u polyamorních soužití setkávat. Aby bylo možné pochopit téma komplexně a zasadit si ho do kontextu, třetí kapitola se v krátkosti zmiňuje o dalších alternativních formách soužití. Některé formy jsou nám více známé, jako například registrované partnerství, které je u nás právně ukotveno od roku 2006. Jiné formy jsou velmi málo diskutované, jako například sugar dating. Neznalost tématu sugar datingu ve společnosti můžeme připisovat zejména její latentnosti a těžkému určení, že se o tento typ vztahu opravdu jedná.

Výzkumné šetření diplomové práce je provedeno kvalitativně s využitím výzkumné techniky polostrukturovaného rozhovoru. Výzkumné šetření přináší důležité poznatky a umožňuje lépe porozumět fenoménu polyamorie očima polyamorních osob a jeho vývoji v rámci společnosti. Práce se také snaží o propojení názorů na tradiční rodinu a možnost výchovy dětí v těchto vztazích.

Závěrečná část práce shrnuje dosažené výsledky a nabízí diskusi nad otázkami, které se kolem tématu polyamorie a dalších forem alternativního soužití vynořují.

Aktuálnost a důležitost tématu lze sledovat v množství bulvárních titulků s tématem polyamorie v posledních letech. Nutno dodat, že literatura a výzkumy v českém prostředí stále nemají své místo, a i když se v naší společnosti pomalu o tématu polyamorie a obecně o nemonogamních soužitích začíná hovořit, výzkumníci a autoři na tento fakt stále dostatečně nereagují. Čím dál tím více se ale objevují akademické práce, které se tématu věnují, s vidinou větší diskuse v českém prostředí a detabuizace.

Téma práce jsem si vybrala zejména protože mě zajímá sociální chování a vztahová dynamika mezi lidmi. V průběhu mého studia jsem se setkala s různými formami rodinného uspořádání a vztahů, které se liší od monogamního manželství, a zajímaly mě faktory, které vedou k takovýmto změnám. Dále, vzhledem k tomu, že se v současné době objevuje stále více nových a alternativních způsobů života, včetně nemonogamních vztahů a rodinných uspořádání, je toto téma stále aktuální a relevantní. Mým cílem je přinést nové poznatky a zpřístupnit výzkum v této oblasti pro širší publikum. Také si uvědomuji, že prozkoumání tématu alternativních forem soužití a rodinných vztahů může mít významné sociální dopady, jako je například zlepšení rovnosti a tolerance v různých sociálních skupinách a komunitách. Závěrem tedy mohu říct, že jsem si vybrala toto téma pro svou diplomovou práci z důvodu mého zájmu o sociální chování a vztahy, aktuálnosti tématu a jeho možných sociálních dopadů.

"plánujeme a předvídáme budoucnost lidské rodiny se sebevětší odbornou znalostí, nezaujatostí, odpovědností a zdrženlivostí, činíme tak zároveň i s velmi lidským vědomím, že nakonec i naše děti čeká budoucnost stejně netušená, jako čekala nás. A není právě tohle na tom to nejhezčí?" (Možný, 1990, s.196)

1 RODINA A JEJÍ VÝVOJ

Už od počátku existence lidstva byla snaha vysvětlit principy, na kterých je založena sociální organizace lidské reprodukce. Příbuzenská organizace je klíčová pro člověka od okamžiku, kdy vytváří jakkoli primitivní společnost. Lidé se dlouho snažili předat své úsilí budoucím generacím ve formě psaného textu. Dokonce i jedny z nejstarších literárních děl obsahují jakousi teorii rodiny. Počátky lidské párové rodiny můžeme zařadit do období zhruba půl milionu let před naším letopočtem. Toto období se vyznačovalo silnou sexuální vazbou mezi heterosexuálními páry, kteří se podíleli na výchově svých dětí. Pečování o dítě je zvláště důležité v období nedospělosti a závislosti člověka ve srovnání s jinými živočišnými druhy (Možný, 2008, s. 17). První kapitola vysvětluje základní pojmy, jimiž jsou manželství a rodina. Věnuje se vývoji rodiny, jejím změnám při přechodu od tradiční k moderní a posléze postmoderní společnosti. Dále popisuje funkce rodiny, které se v průběhu let také měnily, například v závislosti na roli státu. Vymezuje základní proměny, které se udály v druhé polovině 20. století.

1.1 Manželství

Abychom byli schopni definovat si rodinu se všemi funkcemi a vývojem, je potřeba nejdříve vysvětlit pojem manželství. Mnoho autorů hovoří o tom, jak definovat manželství. Giddens (1999, s. 156) říká, že manželství můžeme definovat jako „*sociálně akceptovaný a posvěcený sexuální svazek mezi dvěma dospělými jedinci. Sňatkem dvou partnerů se stávají příbuznými nejen oni sami, ale i jejich rodiče, sourozenci a další pokrevní příbuzní každého z nich. Vždy se rozlišuje mezi rodinou a širším příbuzenstvím.*“

Petrusek (et al., 1996, s. 590) hovoří o manželství jako o společensky uznaném, legalizovaném sexuálním svazku mezi dvěma nebo i více osobami opačného pohlaví. Tento svazek je brán jako předstupeň vzniku rodiny a zároveň k tomuto kroku všechny členy zavazuje.

Manželství je právní instituce, která má v českých zemích tisíciletou historii. Je to stav monogamie, který má speciální zákonnou ochranu. V průběhu času prošlo různými změnami, které byly ovlivněny církví, státním uspořádáním českých zemí a zásadami státního režimu (Čepelová et al., 2013, s. 8). Vztah muže a ženy můžeme pozorovat už v pravěku, kdy hlavním cílem vzniku manželství bylo udržení rodu. Prvním typem manželství v tomto období bylo tzv. *manželství skupinové*, které se v zásadě rovná rodové

společnosti. Tato forma velké rodiny se v čase měnila, vztah ženy a muže byl postupně regulován obyčejem a zvykovými pravidly a ustáleným pravidlem se stal fakt, že sňatek mohli uzavírat jen jeden muž a jedna žena. Ekonomické příčiny byly dalším důvodem uzavírání sňatků. Manželství bylo spíše obchodem než citová záležitost mezi oběma partnery. S tím související majetkové důvody byly také velmi častým motivačním prvkem do sňatku s druhou polovičkou (Jančíková, 2012, s. 10-11).

V dnešní době můžeme říct, že sňatek mezi mužem a ženou se stal životním společenstvím, kde hlavním cílem je nejen založení rodiny, ale také vzájemná pomoc a podpora (Dvořák et al., 2016, s. 26). Sňatek je formálním procesem, kterým se muž a žena stávají manželi a vstupují tedy oficiálně do manželství. V České republice mohou dva lidé uzavřít sňatek, pokud jsou svobodní, rozvedení nebo ovdovělí a nedochází k sňatku mezi příbuznými. Minimální věk pro uzavření sňatku je 18 let, ale výjimečně může být snížen až na 16 let (Dorazilová, 2011, s. 10).

1.2 Rodinný systém

Pokud budeme chtít nejprve charakterizovat definici systému, můžeme říct, že systém je soubor jednotlivých částí a vztahů mezi těmito částmi (Sobotková, 2001, s. 24). Rodinné systémy jako jedni z prvních popsali Kantor a Lehr (1975), kteří vytvořili čtyři teze, které shrnují základní charakteristiky rodinných systémů. Podle nich jsou rodinné systémy:

- organizačně složité – rodiny tvoří hustou síť vzájemně propojených vztahů,
- adaptabilní – mění se a vyvíjejí na základě citlivých reakcí na vnější, ale i vnitřní podněty,
- otevřené – díky tomu mají systémy možnost změny, reprodukce či kontinuity,
- systémy průběžné informační výměny (Sobotková, 2001, s. 25).

Popsat však rodinný systém jednou obecnou definicí je velmi obtížné, protože různí autoři popisují rodinu odlišným způsobem s důrazem na jiné aspekty rodiny. Například Velký sociologický slovník popisuje rodinu velmi výstižně: „rodina je původní a nejdůležitější společenská skupina a instituce, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou a jejímiž hlavními funkcemi je reprodukce trvání lidského biologického druhu a výchova, respektive socializace potomstva,

ale i přenos kulturních vzorů a zachování kontinuity kulturního vývoje“ (Petrušek et al., 1996, s. 940).

Možný (2008, s. 15) k této definici doplňuje, že není možné, aby se rodina vyvíjela jako nezávislá jednotka bez ohledu na společnost. Ve chvíli, kdy lidé neplní své rodinné závazky, společnost začíná být méně silná.

Důležitost rodiny ve vývoji a socializaci dětí zdůrazňuje Helus (2015, s. 135) svým výrokem: *„rodina je základem společnosti, jaká rodina – takové děti.“*

Matoušek (2003, s. 83) vidí rodinu jako místo, kde se člověk může identifikovat a kde nalézá oporu. Zároveň však musí být zachována určitá svoboda k vytvoření a uchování jedinečnosti člověka.

Z jiného úhlu vidí rodinu Prekopová (2001, s. 146), která hovoří i o jejím negativním vlivu. Rodina podle ní může být místem, které odnaučuje své členy projevovat city. Může se tak dít v rámci často slýchaných vět „chlap nebrečí“, „vzchop se“, „nech mě na pokoji“ apod. Je tedy zřejmé, že každý můžeme chápat rodinu jinak podle toho, co pro nás znamená naše rodina, do které jsme se narodili, jaké prostředí pro nás představuje a co nám poskytuje.

1.3 Základní funkce rodiny

Můžeme říct, že funkce rodiny se v průběhu vývoje dějin výrazně mění. Některé funkce mizí úplně, jiné částečně, některé se proměňují a jiné se naopak rozšiřují. Historickou změnou z široké rodiny na rodinu nukleární rodina ztratila některé funkce, zůstaly jí však funkce prvotní socializace dětí a emocionálně psychologické stabilizace osobnosti dospělých. Mnoho funkcí, které dříve zastupovala rodina, převzal v průběhu vývoje stát (Parsons, 1951, s. 271).

Základní funkci, kterou můžeme přisuzovat rodině, je **funkce biologicko-reprodukční**. Tato funkce má význam nejen pro jedince, ale i pro celou společnost. Zajišťuje totiž pokračování a vývoj populace. Významnou roli pro jedince má převážně v uspokojování biologických a sexuálních potřeb a také v pokračování rodu jedinců (Kraus, Poláčková et al., 2001, s. 79). Porucha biologicko-reprodukční funkce může podle Klapilové (1996, s. 28) vypadat jako neplánované rodičovství, bezdětnost nebo naopak velký počet dětí, což může znemožnit rodině plnit další funkce, zejména sociálně-ekonomickou a socializačně-výchovnou. V současnosti se však setkáváme

se změnami reprodukčního procesu alternativami spolužití, které mohou ovlivňovat reprodukční proces. Podle Hudecové (2008, s. 15) jsou to zejména:

- spolužití biologických rodičů a dětí,
- spolužití rodičů pěstounských, adoptivních nebo získaných dětí,
- žena rozhodnutá vychovávat dítě sama bez informování partnera o dítěti,
- homosexuální nebo lesbické dvojice vychovávající dítě jednoho nebo obou partnerů,
- bezdětní partneři z důvodu neplodnosti jednoho z partnerů nebo z vlastního rozhodnutí.

Funkce sociálně-ekonomická patřila po staletí k nejvýznamnějším funkcím. Rodina je zde chápána jako důležitá složka ekonomického systému, kde se členové rodiny podílejí na výrobní i nevýrobní sféře v rámci výkonu jejich povolání. Celá rodina je poté chápána jako spotřebitel, na kterém je závislý celý trh (Kraus, Poláčková et al., 2001, s. 80). Poruchy sociálně-ekonomické funkce vycházejí z nouze a hmotného nedostatku rodiny (Klapilová, 1996, s. 28).

Další neméně důležitou funkcí je **funkce socializačně-výchovná**. Rodina je pro dítě úplně první sociální skupinou, do které přichází a učí se od ní přizpůsobovat se sociálnímu životu, přejímá hodnoty, návyky a ustálené vzorce chování v rodině. Socializací v rodině se rozumí především působení celé rodiny na člena ať už v ekonomické, kulturní, mravní nebo estetické sféře (Kraus, Poláčková et al., 2001, s. 80). S tím souvisí role rodiny v rámci identifikace k určitému pohlaví. Dítě již od 2 let vnímá roli matky a otce, muže a ženy a vykazuje potřebu trávit čas s oběma pohlavími. Někteří autoři se zmiňují o potřebě otce již v prenatálním vývoji dítěte (Rheinwaldová, 1993, s. 25-37). Stejně tak například v mateřské škole bývá převaha ženského personálu, což může u dítěte vyvolat chybnou identifikaci a mít následky u výchovy v reprodukční rodině dětí (Kraus, Poláčková et al., 2001, s. 82).

V procesu fungování rodiny se uvnitř této sociální skupiny vytváří atmosféra, která ovlivňuje více či méně všechny rodinné členy. Rodina zde umožňuje členům se identifikovat k určité skupině, poskytuje pocit sounáležitosti a vytváří klima, které je založeno na citové složce. Tuto funkci můžeme nazvat jako **funkci emocionální**. Tato funkce je nenahraditelná, jelikož žádná další instituce nedokáže zcela vytvořit stejné citové zázemí. Pocit být akceptován, uznáván a hodnocen není důležitý pouze pro dítě,

ale pro všechny členy rodiny, zejména pro nejstarší generaci. Budování a zejména udržování pozitivního klimatu rodiny je pro mnoho domácností nelehkým úkolem. Problémem mohou být generační spory, rozvod v rodině, nevyzrálость rodičů, kteří nemají zdravé vzory z orientační rodiny¹, ale také nejrůznější závislosti (závislost na alkoholu, drogách, automatech a podobně) (Kraus, Poláčková et al., 2001, s. 82).

Procházka (2012, s. 110-111) se zmiňuje ještě o dvou funkcích, jimiž jsou funkce ochranná (zaopatřovací, pečovatelská) a funkce rekreační a regenerační. **Ochranná funkce** zajišťuje životní potřeby všech členů rodiny. Rodina je pro člověka zázemím, kam se vždy může vrátit, hledá v ní útočiště a pocit bezpečí a jistoty. **Rekreační a regenerační funkce** hraje důležitou roli v socializaci jedince a v utváření zdravého a pozitivního rodinného klimatu. Je důležité, jakým způsobem tráví členové rodiny volný čas a jakým volnočasovým aktivitám se věnují. Smysluplné trávení volného času členů rodiny předchází rizikovému chování hlavně u dětí. Je ale nutné říci, že ne všechny volnočasové aktivity působí preventivně.

Z hlediska plnění nebo neplnění výše uvedených funkcí rodiny, rozlišuje Dunovský (1999, s. 28) čtyři typy rodin:

- funkční,
- problémová,
- dysfunkční,
- afunkční.

Ve zcela funkční rodině je důležité, aby rodina držela pospolu, ale zároveň respektovala autonomii každého jednotlivce. Zdravá rodina umožňuje jednotlivcům mít osobní zodpovědnost a být samostatní a nezávislí v myšlení a hodnocení, zároveň však poskytuje pocit emocionální blízkosti, sounáležitosti a vzájemnosti. Důležitá je také rodinná přizpůsobivost, tedy schopnost rodiny přizpůsobit se situacím a změnám ve své struktuře, vztazích a pravidlech. Pro fungování rodiny je klíčové porozumět chování každého člena rodiny, povzbuzovat se navzájem a rozvíjet individuální potenciály. K dobrému soužití a zdravému manželství v rodině patří vzájemný respekt, úcta ke svobodě a jedinečné hodnotě každého člena. Z komunikačních dovedností jsou důležité schopnosti naslouchat druhým a vyjadřovat vlastní myšlenky a pocity (Plaňava, 2000, s. 33-36).

¹ Orientační rodinou rozumíme rodinu, do které se jedinec rodí a vyrůstá v ní (Kraus, 2014, s. 80).

V problémových rodinách se již mohou vyskytovat závažnější poruchy jedné nebo více funkcí, ale ty nejsou natolik závažné, aby způsobily větší dopad na rodinný systém nebo vývoj dítěte. Rodiny často nemají dostatečné schopnosti řešit tyto problémy samy a musí proto kompenzovat některé z poruch svých funkcí pomocí krátkodobé nebo jednorázové podpory z vnějšku (Fischer, Škoda, 2009, s. 143).

Více závažným je poté z hlediska plnění funkcí typ dysfunkčních rodin, kde jsou podle Procházky (2012, s. 113) narušeny některé nebo všechny funkce vážným a trvalým způsobem, což přímo ohrožuje nebo poškozuje celou rodinu, zejména vývoj a prospěch dítěte. Tato rodina není schopna poruchy zvládnout sama, a proto musí přijmout řadu opatření zvenčí. Plaňava (2000, s. 56) dodává, že tyto rodiny jsou velmi nestabilní, nediferencované a neefektivní ve chvíli, kdy se potýkají se zátěží a požadavky vývoje.

Nejzávažnějším typem z hlediska vývoje dítěte a plnění základních funkcí rodiny je typ afunkční, ve kterém problémy dosahují takového rázu, že rodina není schopna plnit žádnou z výše uvedených funkcí a úkolů a dítěti škodí. V takovém případě může být dítě dokonce ohroženo v samotné existenci, kdy může docházet k týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte². Jediným správným řešením je v takovém případě odebrání dítěte a jeho umístění do ochranné péče (Procházka, 2012, s. 113).

1.4 Tradiční versus moderní rodina

V přechodu od tradiční k moderní rodině se udály určité změny, které nebyly pouze okrajové, ale byly zcela zásadní pro charakter rodiny, jak ji známe dnes. Keller (1995, s. 45-46) hovoří o tradiční rodině jako o domácnosti. Ta byla považována za základní výrobní jednotku, která dokázala zajistit téměř vše pro obživu všech členů. Domácnosti dále zajišťovaly ozbrojenou ochranu svých členů a byly zodpovědné za řešení sporů mezi jednotlivými členy, což v dnešní době připadá soudům. Další důležitou funkcí byla funkce sociální. Domácnost představovala místo, kde se děti socializovaly a také se zde učily profesním dovednostem. Členové většinou prožili celý život v této jedné domácnosti. Péče o členy v nemoci a ve stáří byla samozřejmostí.

Postupem času, kdy se stát stával stále silnějším, došlo k takzvanému vyvlastnění domácností, a to hned v několika oblastech. To se projevilo především v ekonomické

² Tento jev označujeme jako *syndrom CAN*, což je zkratka pro zneužívání, týrání nebo zanedbávání dítěte (child abuse and neglect), která je definována jako „*jakékoli vědomé nebo nevědomé aktivity, jichž se dopouští dospělý, rodič, vychovatel nebo jiná osoba na dítěti a jejichž následkem dochází k poškození zdraví a zdravého vývoje dítěte*“ (Hartl, 2004, s. 37).

sféře, kde neustálé zvyšování daní zničilo mnoho domácností. Ty už neplatily za samostatnou výrobní jednotku, ale staly se konzumenty statků, které byly vyráběny mimo jejich prostor. Změnu zaznamenala i sociální sféra, kde se domácnost již nebyla schopna postarat o své staré a nemocné členy. Tuto funkci pomalu převzalo školství a zdravotnictví, které bylo podporováno státem (Keller, 1995, s. 54-57). Možný (2008, s. 22) doplňuje Kellera a říká, že dále masmédiá zasáhla do role rodiny a vzala jí monopol na socializaci dítěte k respektovaným hodnotám a správnému životnímu stylu. Rodině tedy zůstala zábava a citové bezpečí, které je stále nenahraditelné v porovnání s ostatními institucemi.

Změna nastala i u výběru manželského partnera. V tradiční rodině byl výběr partnera svěřen nikoli do rukou zakladatelů rodiny nového pokolení, nýbrž jejich rodičů. Ti zásadně vybírali s ohledem na zachování společenského postavení celé rodiny a na velikosti majetku partnera. Vliv rodičů se, ale s odstupem času začal minimalizovat (Možný, 2008, s. 21).

Posun se odehrál také v mužských a ženských rolích. Změnil se charakter práce, kde se stále více manipuluje se symboly namísto s předměty, což nevyžaduje fyzickou zdatnost, takže žena již není handicapována v pracovní sféře. Od konce padesátých let ženy opouštějí domácnost a začínají se samy věnovat profesionální kariéře, která se stává v jejich životě velmi důležitou. Několik let, které byly věnovány mateřství, už nejsou celoživotním údělem, nýbrž krátkou epizodou v životě ženy (Možný, 2008, s. 23).

Důsledky těchto změn Keller (1995, s. 58) charakterizuje následovně: *„Domácnosti a rodině bylo odňato vše, co ji nutilo držet pohromadě, ať se děje, co se děje. V prostoru postupně zaplňovaném formálními organizacemi specializovanými na řešení všech rozhodujících problémů přežití se stala domácnost a rodina postupně nadbytečnou. Bez vážnějších důsledků pro přežití svých členů mohla rodina ztratit (a také brzy ztratila) soudržnost a vnitřní solidaritu, která je nezbytná pouze u institucí, na nichž závisí reprodukce společnosti.“*

Nemůžeme přehlédnout, že tradiční rodina prošla rozsáhlými změnami, které ovlivnily podobu dnešní, současné rodiny. Ať už se jedná o výběr partnera, rozdílné role mužů a žen nebo základní funkce rodiny. Dnešní společnost je plná kontrastů. Nacházíme zde několik specifik, kterým se budu více věnovat v následující podkapitole.

1.5 Proměny rodiny a partnerství od 2. poloviny 20. století

Jak jsem již naznačila v předešlé podkapitole, v průběhu druhé poloviny dvacátého století prošla rodina mnoha změnami, a to zejména po roce 1989, který představoval zlom v historii naší země. Dnešní rodina je také velmi proměnlivá. Hašková (2004, s. 11) ji ve svém výzkumu popisuje jako rodinu, která se vyznačuje mnoha změnami, jako například výrazný pokles sňatečnosti, nárůst nesezdaných soužití, pokles plodnosti a s tím související bezdětnost, pro kterou se rozhoduje čím dál více lidí. V neposlední řadě nacházíme mnoho rodin, kde chybí jeden z partnerů a rodina se tak stává méně soudržnou. Těmto změnám v demografii souhrnně říkáme **druhý demografický přechod**³. Tento přechod byl konceptualizován autory van de Kaa a Lesthaeghe v roce 1986 a je považován za oslabení instituce původní tradiční rodiny (Sobotka, 2008, s. 172). Další změny, které se odehrávají v tomto přechodu, jsou například posun od manželství k nesezdanému soužití, zvyšující se počet dětí narozených mimo manželství, rozšíření antikoncepce a s tím úzce související emancipace žen. Ženy tak mohou chodit do práce, vydělávat vlastní plat a podílet se tak více na ekonomickém chodu rodiny a domácnosti. Všechny tyto změny dopřávají ženám jakousi nezávislost. Mohou být finančně nezávislé, čímž se mění i jejich nároky na jejich vnímání a uznání od okolí a společnosti. Změny to přináší i do postavení žen v partnerském vztahu (Frejka, 2008, s. 146).

Generace po válce mimo jiné zažívá pocit jistoty a bezpečí, zapříčiněný ekonomickým růstem a fungováním sociálního státu. Čím dál tím více se klade důraz na individualizaci a seberealizaci jedince, což zapříčinilo značnou autonomii jedinců, zrovnoprávnění žen a mužů a diferenciaci forem partnerských soužití (Lesthaeghe, 2011, s. 182). Přestává platit jasně postavený tradiční manželský systém⁴, větší důležitost nesou jednotlivé volby samotných jedinců ve vztahu a tato individualizace se netýká pouze partnerství, ale i vzdělání nebo povolání (Beck, 2004, s. 357).

V sociologii zase můžeme hovořit o počátcích postmoderní doby (vznikají postmoderní partnerství a vztahy). Z tohoto důvodu dnešní rodiny souhrnně nazýváme jako postmoderní (Hašková, 2004, s. 11). Již zmiňované a některé další rozdíly mezi

³ První demografický přechod datujeme zhruba od osmnáctého století, kdy došlo na západě k poklesům úmrtnosti a porodnosti (Lesthaeghe, 2011, s. 179).

⁴ Tradiční Manželský systém je soubor jasně za sebou daných kroků v manželství. Prvním krokem je svatba, po které následuje stěhování a společná domácnost. Až poté začíná sexuální vztah partnerů a následuje dítě až zhruba rok poté (Levin, 2004, s. 230).

tradiční, moderní a postmoderní rodinou jsou popsány v tabulce č. 1. Další změny v období postmoderním budou více přibližovat následující řádky.

Tabulka 1 *Základní charakteristiky tradiční, moderní a postmoderní rodiny*

	Tradiční	Moderní	Postmoderní
Struktura	Široká, vícegenerační	Nukleární, manželská	Variabilní, individualizovaná
Základní kapitál	ekonomický	Ekonomický, kulturní, sociální	Sociální, kulturní
Legitimace	Sex, děti	děti	nelegitimizuje
Role	Komplementární, hierarchizované	Segregované, komplementární	individualizované
Funkce	univerzální	Pečovatelské, statusotvorné, citové	citové
Autorita	otec	Otec – matka, funkčně segregované	Individualizovaná, slabá
Reprezentace diskursu	Náboženská, církvní	občanská	masmediální
Mezigenerační přenos	Patrilineární, autoritativní	Demokratický, smíšený	slabý

Zdroj: Možný, 2008, s. 23

Sňatečnost

Při rozhodování o tom, zda a kdy vstoupit do manželství a založit rodinu, hraje pro jednotlivce roli hned několik faktorů. Mezi ně patří například stabilita vztahu s aktuálním partnerem nebo to, zda dotyčný stále studuje nebo již pracuje. V 90. letech byl zaznamenán značný pokles sňatečnosti, s čím přímo souvisí i zvyšování průměrného věku snoubenců, kteří vstupují do manželství. V 80. letech vstupovaly ženy do manželství ve věku 21,7 let a muži ve věku 24,5 let, na konci 90. let se věk zvýšil již na 26,2 let u žen a na 28,5 let u mužů (Rabušic, 2001, s. 208).

Výzkumy Českého statistického úřadu ukazují, že průměrný věk snoubenců i dále rostl a v roce 2002 činil 27,3 let u žen a 29,7 let u mužů. Nejnovější informace jsou uváděny mezi krajními roky 2001 a 2019, kde průměrný věk žen vstupujících do manželství vzrostl z 28,3 let na 33,9 let a u mužů z 31,3 let na 36,8 let (ČSÚ, 2020, online).

Pokud hovoříme o počtech sňatků bez ohledu na věk snoubenců, v letech 1950–2012 (viz. graf č. 1) byl zřetelně nejúspěšnějším rokem v počtu sňatků rok 1973, kdy počet činil 100 tisíc sňatků. Následoval pokles, který přerušil rok 1990, kdy opět nastal zvyšující se nárůst sňatků na 90 tisíc ročně (ČSÚ, 2020, online). Paradoxem je, že i když sňatečnost klesala, názory lidí na manželství byly stále pozitivní. Vyplývá to z výzkumů, které se uskutečnily na našem území po roce 1989 a které zkoumaly manželství, rozvody a nesezdaná soužití. Jeden z mnoha takových výzkumů provedl i Český statistický úřad v roce 1993. Z něho vyplynulo, že skoro tři čtvrtiny dotazovaných osob si neumí představit, že by v budoucnosti nežili v manželství. Život v manželství představoval jakousi normalitu ve společnosti. Dalším výzkumem byl například výzkum s názvem Rodina 96, který zkoumal normalitu ve společnosti v rámci uzavírání manželství. Z výzkumu vyplynulo, že více jak třetina respondentů je toho názoru, že ti, kteří manželství neuzavřou, se vymykají normalitě a jejich chování je označováno za zvláštní. Výsledky byly ovlivněny počtem lidí starší generace, ale i ve skupině lidí ve věku 18–30 let každý třetí respondent odpověděl totožně. Další výzkum Mladé rodiny z roku 1996 zase poukazuje na důležitost manželského svazku pro společnost. 82 % dotazovaných osob uvedlo, že jedním z důvodů k uzavření manželství je ten, aby se dítě narodilo do manželského svazku, na druhé straně výzkum Rodina 96 ukazuje, že manželství má pro společnost i morální smysl. Dvě třetiny dotazovaných totiž uvedly, že manželství má smysl uzavírat i tehdy, pokud partneři neplánují mít děti (Fialová et al., 2000, s. 22-23).

V aktuálnějších datech, v letech 2001 až 2019 zaznamenáváme spíše proměnlivé výsledky. V letech 2001 až 2008 se počet sňatků pohyboval v rozmezí od 51,4–52,9 za rok, v letech 2008–2013 nastala tendence klesající, kdy v roce 2013 počet sňatků dosáhl svého minima, a to 43 499 sňatků za rok. Další roky mají opět vzrůstající trend, kdy v roce 2019 bylo uzavřeno 54 870 nových manželství. Nutno však podotknout, že i když počty sňatků lehce vzrůstají, meziroční nárůst (o 0,7 %) je od roku 2014 nejmenší (ČSÚ, 2020, online).

Graf 1 Počet sňatků v České republice v letech 1950–2012

Zdroj: ČSÚ, online

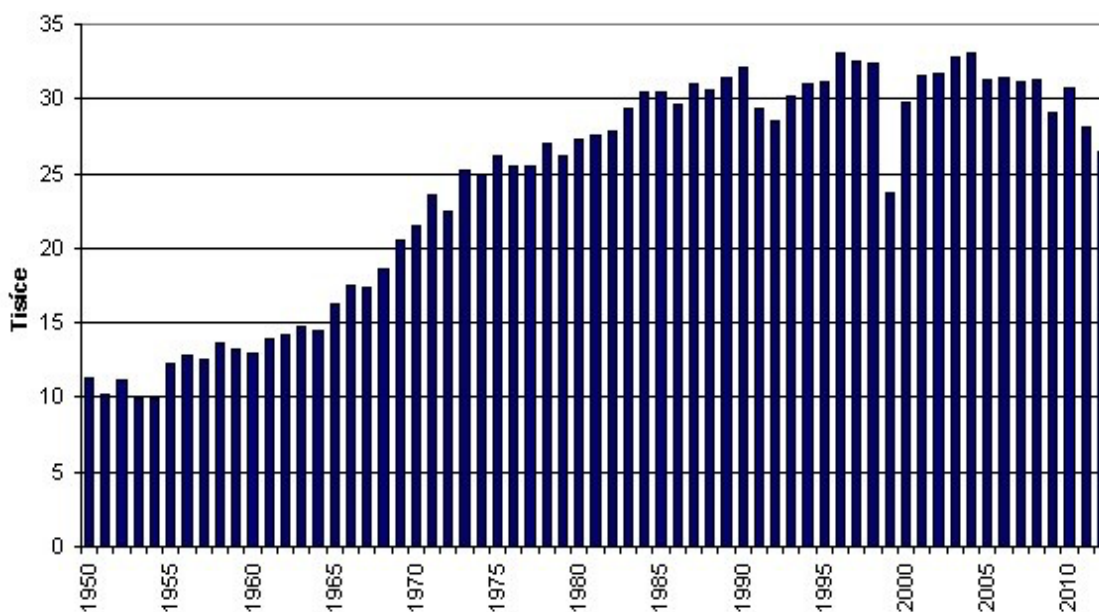
Dalším důvodem nízké sňatečnosti a na to navazující porodnosti se ukázal i nedostatek finančně dostupného bydlení pro mladé lidi. Právě oblast bydlení je totiž vnímána jako hlavní předpoklad pro utváření dlouhodobých vztahů orientovaných na reprodukci. Jak vyplynulo z několika rozhovorů ve výzkumu Tomáška (2006, s. 11), získání vlastního samostatného bydlení může pro mnoho lidí znamenat naopak paradoxně prodloužení „singles období“ v životě, o kterém hovoří podkapitola 3.1. Čím déle tedy člověk žije sám, tím hůře se mu později přizpůsobuje jinému člověku ve vztahu.

Rozvodovost

Stejně tak, jako se vyvíjela sňatečnost, se zvyšoval počet rozvodů. V období po druhé světové válce sice rozvodovost až do období 70. let nedosahovala tak vysokých čísel, stále ale rostla. Například v roce 1985 končilo rozvodem 35,9 % manželství, v roce 2005 už to bylo 47,3 % manželství (Rychtaříková et al., 2008, s. 30-31). Pokud se zaměříme na novější data, zjistíme, že například počet rozvodů za rok 2020 byl vůbec nejnižší v rámci celé dekády 2011–2020 (ČSÚ, 2020, online). To může být však způsobeno pandemií Covid-19, kdy protipandemická opatření v České republice omezila činnost soudů (zejména v jarních měsících), tudíž docházelo úměrně i k méně soudním procesům, které by rozhodly o rozvodu manželů.

V roce 2012 byla zaznamenáno 26 402 rozvedených manželství, což znamenalo klesající tendenci oproti roku 2011 (o 1,7 tisíce). Pokud se podíváme na počet uzavřených manželství, které skončily rozvodem, došlo v těchto dvou letech ke snížení úhrnné rozvodovosti⁵. Pro rok 2010 činila 50 %, což bylo nejvyšší hodnotou ve sledovaném období (viz. graf č. 2). V roce 2011 činila úhrnná rozvodovost 46 % a o rok později klesla dokonce na 44,5 % (ČSÚ, 2020, online).

Graf 2 Počet rozvodů v ČR v letech 1950–2012

Zdroj: ČSÚ, online

Podle Rabušice (2001, s. 54) je míra rozvodovosti ovlivněna tím, že v dnešní době spolu lidé v manželském svazku zůstávají déle než v minulosti, protože se prodlužuje průměrný věk, kterého se dožívají. Tento fakt vyvolává otázku, zda jsou lidé vůbec připraveni na dlouhodobý vztah s jedním partnerem.

Rozvod je pro celou rodinu velmi náročnou životní situací, zejména pak pokud se v rodině nachází děti. Pokud budeme hovořit o vlivu rozvodu na dítě po stránce rizikového chování, nemůžeme s jistotou tvrdit, že dítě, které si prošlo touto životní situací, se bude chovat rizikově. Nicméně jak zdůrazňuje Matějček a Dytrych (1997, s. 134), rozvod vystavuje dítě psychické zátěži, kde se důsledky nemusí projevit bezprostředně po rozvodu, tudíž nemusí být správně rozeznány. Důsledky můžeme

⁵ Úhrnnou rozvodovostí rozumíme podíl manželství končících rozvodem, při zachování intenzit rozvodovosti podle délky trvání manželství z daného roku po dalších přibližně třicet let (ČSÚ, 2020, online).

například pozorovat až v pubertě, kdy se dítě projevuje určitými vzorci chování nebo ve věku počáteční dospělosti, kdy se mladí muži a ženy vstupují do manželství velmi brzo. Zejména to jsou osoby z rozvedených rodin, u nichž se matka také vdávala v mladém věku.

Pokud porovnáme minulé století a současnou dobu, je zřejmé, že mezi manžele vstupuje jeden z dnešních fenoménů – online prostředí, které může mít podíl na vyšších číslech rozvodovosti. Žárlivost skrz sociální sítě a kontrola partnera v online světě se stala běžnou součástí každodenního žití. Z mého pohledu se v dnešní době v online prostředí partnerům naskytuje mnoho možností, ke kterým se uchylují v případě, že reálný vztah a manželství prochází problémy nebo krizí. Stalo se mnohem jednodušším manželství raději ukončit a najít si nového partnera než se snažit problémy skutečně vyřešit.

Porodnost a plodnost

Rabušic (2001, s. 28) o porodnosti říká: „*Lidská populace existuje a přežívá díky své reprodukci, díky tomu, že se do ní rodí noví a noví členové. Přežívá díky své porodnosti. Porodnost v demografickém smyslu vyjadřuje, kolik dětí populace „vyprodukuje“, to je kolik dětí porodí za určitou časovou jednotku, obvykle za jeden rok.*“

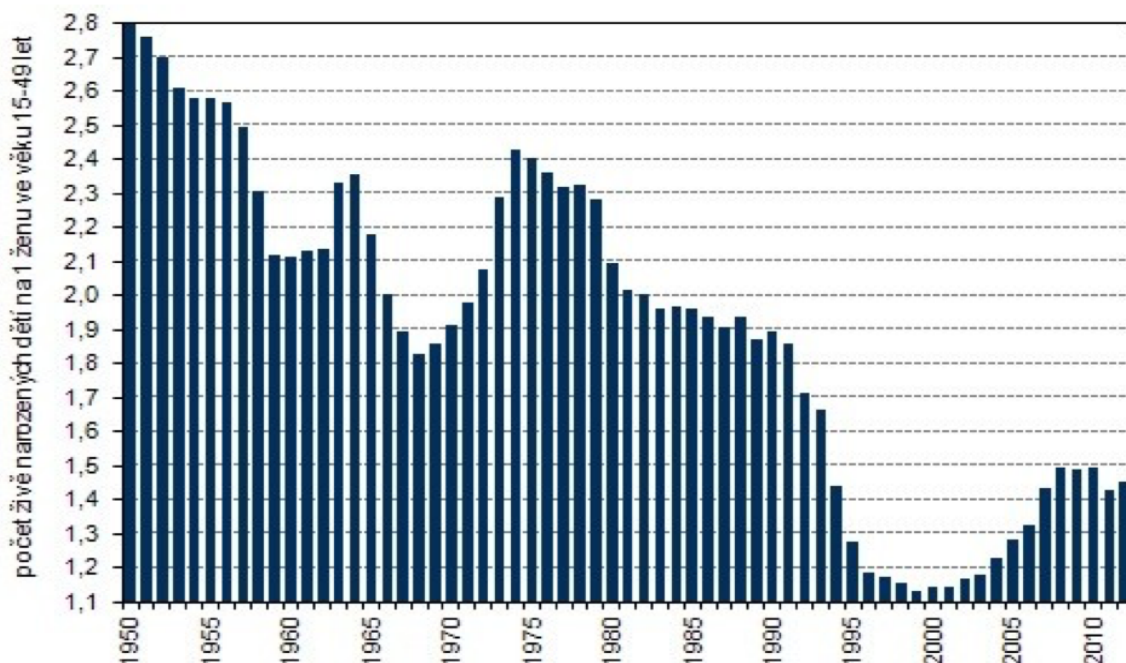
V poválečné Evropě bylo charakteristické období „*baby boomu*“, což vyjadřuje nárůst porodů dětí. Můžeme říct, že rodina byla v této době na svém vrcholu (Možný, 2008, s. 50). Na území dnešní České republiky to však tak významný rozdíl nebyl, jelikož počty dětí stoupaly i za protektorátu. Obecně můžeme dobu 90. let charakterizovat jako období malého výskytu bezdětných žen, nízkého věku žen při prvním porodu a minimem narozených mimomanželských dětí (Rychtaříková et al., 2008, s. 12).

Pokud se zaměříme na plodnost v této době, tak na počátku 90. let byla úhrnná plodnost⁶ v České republice 1,89, což byla v porovnání s ostatními evropskými zeměmi vysoká hodnota. Situace se změnila v roce 1993, po vzniku samostatné České republiky. Nový politický režim nabízel spoustu nových možností, ať už ve vzdělání, pracovních příležitostech nebo v dalších možnostech seberealizace. V ten moment začala úhrnná plodnost klesat až na hodnotu 1,1 (v roce 1999) (Rychtaříková et al., 2008, s. 14). V grafu č. 3 můžeme pozorovat vývoj úhrnné plodnosti od roku 1950 do roku 2012. Vidíme, že se situace začala měnit po roce 2001, což může být způsobeno odkládanými porody

⁶ Úhrnná plodnost podle Vencálka (2023, online) představuje: „průměrný počet živě narozených dětí, které by se narodily jedné ženě za předpokladu, že by míry plodnosti podle věku zaznamenané ve sledovaném kalendářním roce zůstaly během jejího reprodukčního věku (15-49 let) neměnné.“

na konci 90. let. Nejvyšší hodnoty zaznamenal rok 2008 až 2010, kdy úhrnná plodnost dosahovala hodnoty 1,5.

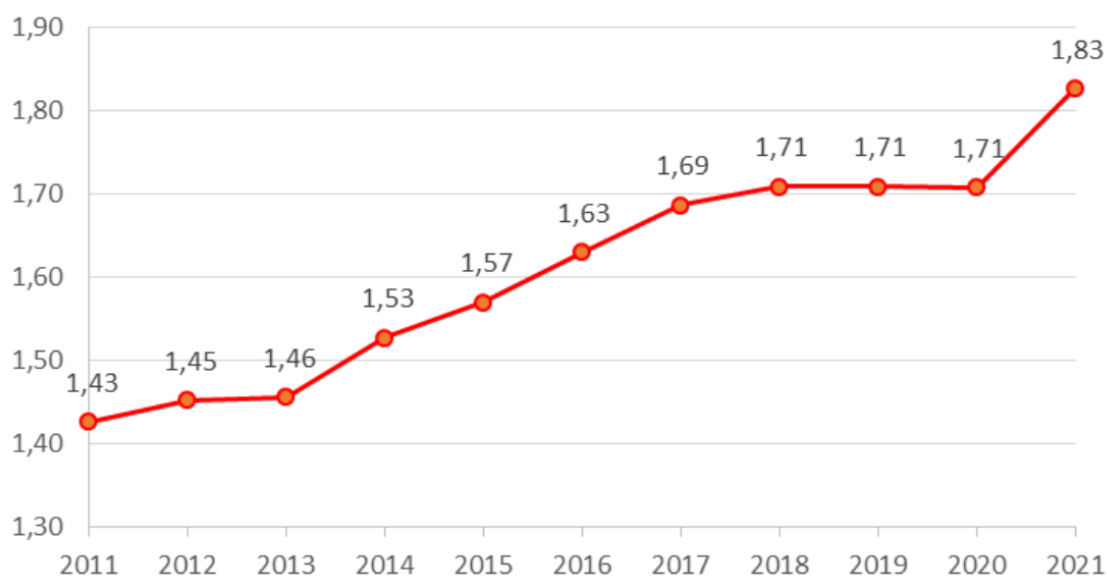
Graf 3 Vývoj plodnosti v České republice v letech 1950–2012

Zdroj: ČSÚ, online

V rámci novějších dat, a to z let 2011 až 2021, úhrnná plodnost v České republice dosáhla hodnoty 1,83 (viz. graf č. 4), což zařadilo Českou republiku k zemím s nejvyšší úrovní úhrnné plodnosti v Evropě. Tato hodnota z roku 2021 byla nejvyšší od roku 1992. V grafu vidíme, že v předešlých čtyřech letech (2017–2020) byly hodnoty stabilní a pohybovaly se průměrně okolo 1,70 (ČSÚ, 2022, online).

Graf 4 Úhrnná plodnost v České republice v letech 2011–2021

Zdroj: Ondřej Vencálek, 2023

Ondřej Vencálek (2023, online) v jednom z článků na webu Sdružení mikrobiologů, imunologů a statistiků poukazuje na fakt, že v letech 2020 a 2021 došlo k nejvýraznějšímu poklesu počtu žen v reprodukčním věku od roku 1951. Nejednalo se tedy o pokles počtu žen pouze ve věkových skupinách 49 let a 15 let, tedy pokles mezi nejstarší a nejmladší generací, která by ve výsledku neznamenal tak velký skok (vzhledem k tomu, že v těchto věkových skupinách je obecně plodnost nízká). Ale úbytek nastal i v ostatních věkových skupinách. Například ve skupině 31 až 39 nastal pokles o 4 až 5 procent. Tento úbytek žen však nepředstavuje reálný úbytek, nýbrž souvisí se sčítáním lidu, domů a bytů, které proběhlo na našem území v roce 2021. Počty různých věkových skupin jsou totiž pouze odhadem, a právě v tomto roce došlo ke značné úpravě odhadu počtu žen.

2 OD MONOGAMIE KE KONSENZUÁLNÍ NEMONOGAMII

Málokdo by popřel, že v posledních desetiletích došlo k výraznému posunu ve vývoji manželství a intimních vztahů. Většina pozorovatelů se shoduje na tom, že tradiční manželství upadá. Některým párům se sice stále daří, ale jsou v menšině. Rostoucí rozvodovost, klesající počet sňatků a raketově rostoucí výskyt nevěry na jedné straně a manželství bez sexu na straně druhé vyvolávají u mnoha lidí obavy o vyhlídky na manželské štěstí a nově se zajímají o alternativy. Následující kapitoly se věnují vysvětlení pojmu monogamie a pohledu na ni od dvou odlišných autorů. Dále přibližují konsenzuálně nemonogamní vztahy, z nichž konkrétně blíže popisují polyamorii, její pravidla, hierarchii a nejnovější výzkumy.

2.1 Monogamie

Pojem monogamie může pro každého představovat něco jiného. Lidé si mohou jeho význam zaměňovat s jiným z důvodu neznalosti cizího slova, někdo si dokonce může vytvořit svou vlastní interpretaci. Akademický slovník cizích slov popisuje monogamii jako soužití jednoho muže a jedné ženy neboli párové manželství (Petráčková et al., 1998, s. 506). Vzhledem k tomu, že je u nás v České republice od roku 2006 zavedeno registrované partnerství, bychom mohli definici přeformulovat jako soužití dvou osob bez ohledu na jejich pohlaví.

V lidské evoluci se pravděpodobně začaly vyskytovat monogamní vztahy až v souvislosti s exponenciálním růstem velikosti mozku u původního *Homo sapiens*, což vyžadovalo větší investice do péče o dítě a také nutný příspěvek otce. Nicméně, historie svědčí o tom, že udržování polygamních vztahů bylo také standardem. Například králové měli často oficiální milenky, které pobývaly ve stejné budově jako jejich manželky (Janáčková, 2008, s. 11). Je však nutné dodat, že takovým životem žily často i aristokratky ženského pohlaví. Avšak, jejich mimomanželské vztahy byly ve společnosti mnohem větším tabu a jejich manžel o tomto faktu často kvůli své zaneprázdněnosti nevěděl (Šmolka, 2004, s. 81).

Situace a míra nevěry během středověku byla ovlivněna několika skutečnostmi. Sňatky se neuzavíraly z lásky tak, jak to známe dnes. Důvod k uzavření sňatku vyplýval z politických nebo majetkových zájmů a obzvláště velký důraz se kladl na původ budoucího partnera a rodové příbuzenství. Církev do těchto procesů také zasahovala, především svým omezením manželského sexu pouze v zájmu reprodukce. Ženy byly plně

podřízeny svým manželům (Otis-Cour, 2002, s. 47-48). Tyto fakty samozřejmě zvyšovaly míru nevěry v manželství, protože většina lidí v nich nebyla spokojená.

Nicméně, nejen středověk byl obdobím, kdy docházelo k nevěrám. Cizoložství bylo součástí mnoha životních situací, které jsou nám časově docela blízké. Ve dvacátém století došlo k sexuálním revolucím, vzniklo několik feministických hnutí a změnil se rozdíl počtu mužů a žen kvůli několika katastrofám a masovému umírání ve válkách. Všechny tyto události svým způsobem ovlivnily fungování mimomanželských vztahů (Někrasov, 2011, s. 88).

Mnoho autorů dříve i dnes řešilo téma partnerských vztahů a jejich názory se často rozcházel. Takovými autory jsou například i Arthur Schopenhauer a Erich Fromm. Teorie Fromma je spíše romantická, pro někoho možná až utopická. Zaměřuje se především na duševní lásku, pouto mezi partnery, city a do pozadí dává lásku fyzickou. Fromm na rozdíl od Schopenhauera stojí více na straně žen. V jeho knize hovoří o umění lásky, umění milování a soustředí se na duševní aspekty vztahu. Právě v této teorii můžeme vidět kořeny monogamie. Podle Fromma bychom svého partnera neměli zradit stejně, jako bychom nezradili nejlepšího přítele. Fromm také tvrdí, že umění milovat vyžaduje značné úsilí a znalosti, stejně jako jiné umění (Fromm, 1966, s. 9). Pokud se nad touto teorií zamyslíme, je monogamie důkazem sebekázně a orientace více na druhého člověka než na sebe.

Na rozdíl od Fromma, Arthur Schopenhauer má zcela jiný názor na partnerské vztahy. Ve své knize *Metafyzika lásky* hlásá relativně kontroverzní myšlenky, které nahrávají více mužskému pohlaví. Říká, že muž má v sobě od narození sklon k nestálosti, který je způsobený instinktem soustředěným na plození dětí. Schopenhauer píše, že láska muže k ženě se vytrácí ve chvíli, kdy muž dosáhne ukojení. V tento moment se mu každá jiná žena zdá více přitažlivá a muž začíná toužit po změně. Naopak láska ženy se v tento stejný moment více prohlubuje díky instinktu zachování a rozšíření druhu (Schopenhauer, 1992, s. 25). Schopenhauer tedy zastává názor, že mužská nevěra je ovlivněna touhou po plození dětí. Žena, jelikož touží po zajištění potomků a stálém partnerovi, nemá nárok na další muže nebo nevěru. Jeho názory jsou zcela jistě ovlivněny Arthurovým přístupem k životu, jeho pesimismem a nenávisí k ženám.

Podobný názor jako Schopenhauer zastává i jeden z evolučních psychologů Charles Darwin. Ten tvrdí, že u mužů je přirozená polygamie, jelikož cílem je zvyšování růstu lidské populace. Proti těmto myšlenkám však můžeme vznést hned několik námitek. V naší kultuře že většina pohlavních styků uskutečňuje s cílem potěšení, nikoli

reprodukce. Také se nezdá, že by muži toužili po neomezeném počtu potomků. Tomu nasvědčuje i fakt, že partneři se většinou snaží početí zabránit nejrůznějšími antikoncepčními pomůckami, které jsou mimo jiné mužský vynález (Plháková, 2003, s. 356). Je ale potřeba dodat, že takto tomu není všude na světě. Jistě jsou kultury, ve kterých se chování mužů liší. Bohatý arabský muž má většinou více žen a mnoho dětí, naopak Evropan má zpravidla dítě jedno nebo dvě.

Evoluční psychologie, konkrétně její autoři, předpokládají, že na chování partnerů má vliv touha po reprodukci, předání vlastní genetické informace a samozřejmě zachování rodu. Ke všem těmto úkonům je zapotřebí správná volba partnera. Muži i ženy se v tomto ohledu rozhodují zcela odlišně. Zatímco muž je spíše povrchní a jeho cílem je najít (s ohledem na reprodukci) mladou a zdravou partnerku, žena se rozhoduje převážně s cílem poskytnout svým budoucím dětem vhodné zázemí a ochranu. Stejně tak je tomu i u sexuální motivace. Pro muže je většinou cílem fyzické uspokojení, žena celý akt vnímá jako prohloubení citové vazby směrem k partnerovi (Plháková, 2003, s. 356).

2.2 Konsenzuálně nemonogamní vztahy

Konsenzuální nemonogamie (dále jen CNM – Consensual non-monogamy) je souhrnný pojem, který popisuje řadu vztahových a sexuálních praktik, kdy mají lidé více než jednoho partnera s výslovným vědomím všech zúčastněných. Tato otevřenost odlišuje CNM od nevěry a je důvodem, proč se někdy označuje také jako etická nebo zodpovědná nemonogamie (Scoats, Campbell, 2022, online). Různé typy konsenzuální nemonogamie mají různé druhy vztahových pravidel. Při snaze o etickou orientaci v nemonogamním vztahu je důležité, aby se všichni účastníci vztahu vzájemně dohodli a souhlasili s podmínkami vztahu. Pokud dojde k porušení dohody mezi dvěma lidmi, může se jednat o formu podvádění v rámci vztahu. Porušení dohody může být v rámci CNM velkým porušením důvěry, stejně jako by nevěra byla porušením důvěry v monogamním vztahu (Sullivan, 2019, online). Mezi nejznámější formy CNM patří **swinging, otevřené vztahy a polyamorie**, ale můžeme se jistě setkat i s dalšími formami.

Je důležité si uvědomit, že vztahový styl člověka nevypovídá o jeho pohlaví nebo sexuální orientaci. Lidé jakéhokoli pohlaví nebo sexuální orientace mohou být zapojeni do konsenzuálních nemonogamních vztahů z mnoha důvodů. Někteří bisexuální jedinci se mohou zapojit do konsenzuální nemonogamie, aby mohli mít souběžné vztahy s partnery různého pohlaví, zatímco jiní autoři poznamenávají, že jako heterosexuální

ženy dávají přednost polyamorii kvůli svému vnímání vrozených patriarchálních přesvědčení, která stojí za monogamií. Jiní jedinci se mohou polyamorii věnovat z různých důvodů. Například někdo z asexuálního spektra se může rozhodnout pro polyamorii, aby mohl mít více milostných vztahů bez tlaku na uspokojování sexuálních potřeb svých partnerů. Proto je důležité si uvědomit, že lidé všech genderových identit a sexuálních orientací se mohou zapojit do jakékoli formy konsenzuální nemonogamie (Sullivan, 2019, online).

Swinging

Swinging je forma dobrovolné nemonogamie, při níž mohou svobodní i páry v partnerském vztahu rekreačně nebo společensky zkoušet sexuální aktivity s jinými lidmi. Páry, které swingují, mají obvykle dohodu, že mají otevřený vztah sexuálně, ale nemají otevřený vztah emocionálně nebo romanticky. Swingeři často navštěvují společenské akce ve swingers klubech, na sjezdech nebo ve swingových střediscích a mohou navazovat sexuální vztahy s jinými osobami, zatímco jsou přítomni jejich partneři. Mohou se také účastnit soukromých swingers večírků, které se často konají u zúčastněného doma, nebo mohou jít na rande s jiným párem, než se pustí do sexuálních aktivit (Sullivan, 2019, online).

Pro mnoho lidí je polyamorie jen jiným výrazem pro swinging. Ve skutečnosti před vynálezem slova polyamorie na počátku 90. let 20. století znamenalo slovo swinging, když se začalo používat v 70. letech 20. století, v podstatě totéž, co nyní znamená polyamorie. Stejně jako polyamorie se i definice swingingu a swingers vyvíjela díky zobrazování těchto životních stylů v populárních médiích. Swinging se však od polyamorie liší hned ve dvou směrech. Zaprvé, swingeři mají zpravidla nejprve sex a možná se stanou přáteli až později, zatímco polyamoristé se nejprve stanou přáteli a možná až poté mají sex. Za druhé, jak už bylo naznačeno výše, swinging sice umožňuje sexuální nemonogamii, ale vyžaduje monogamii citovou. To znamená, že ve swingu je zakázáno zamilovat se do jiného partnera než do manžela či manželky. V polyamorii samotné slovo naznačuje, že je vhodné milovat všechny své partnery (Anapol, 2012, s. 13-14).

Otevřené vztahy

V otevřených vztazích mají účastníci dyadického vztahu povolení mít sex s partnery mimo vztah (Scoats, Campbell, 2022, online). V takových vztazích mohou platit různá pravidla a omezení podle toho, jak se partneři domluví. Pravidla mohou vypadat následovně: než si jeden z páru domluví schůzku s někým jiným, musí partnera požádat o svolení; každý z partnerů má možnost se před svolením s potencionálním novým partnerem setkat; pokud má pár pocit, že na sebe nemají dostatek času, mohou rande s vedlejším partnerem vetovat; každý z partnerů je vždy doma do půlnoci, apod. (Anapol, 2012, s. 16-17). Polyamorii budou věnovány následující řádky.

2.3 Co je to polyamorie?

Polyamorie je vymyšlené slovo pro jiný druh vztahu. *Poly* pochází z řečtiny a znamená "mnoho". *Amorie* pochází z latiny a znamená "láska". Míchání řeckých a latinských kořenů v jednom slově je proti tradičním pravidlům, ale to je pak i milování více osob najednou, pokud jde o romantickou nebo erotickou lásku. Slovo polyamorie vytvořili na konci 80. let minulého století Morning Glory a Oberon Zell. Tento pár, který je ženatý od roku 1974, si nadále užívá hluboce provázaný otevřený vztah, který se v průběhu let proměňoval mnoha směry, včetně desetiletého soužití v triádě a šestičlenného skupinového manželství, které se nedávno po deseti letech rozpadlo (Anapol, 2012, s. 1).

V dnešní době se polyamorie stala tak trochu módním slovem a často znamená pro různé lidi různé věci. Oxfordský slovník definuje polyamorii jako skutečnost, že člověk má současně blízké citové vztahy se dvěma nebo více dalšími osobami, považované za alternativu k monogamii, zejména pokud jde o záležitosti, které se týkají sexuální věrnosti a/nebo zvyk nebo praxe navazování vícenásobných sexuálních vztahů s vědomím a souhlasem všech zúčastněných partnerů (Anapol, 2012, s. 2-3).

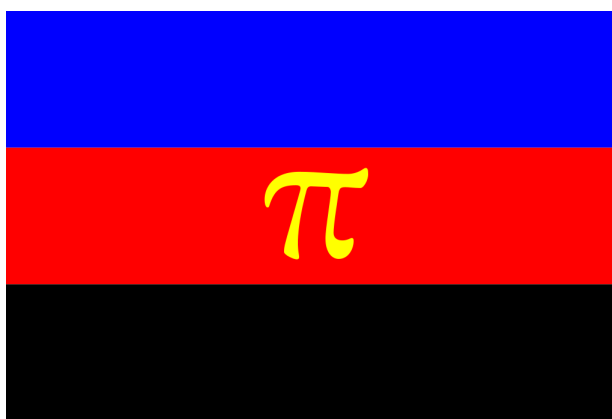
Polyamorní jedinci mohou být také swingeři a swingeři mohou být také polyamorní. Jeden typ stylu vztahu nepopírá jiný. Styly vztahů se také mohou v průběhu času měnit. Možná že dříve monogamní pár začne swingovat a pak si jeden z partnerů uvědomí, že k někomu chová romantické city a rád by prozkoumal polyamorii. Každý vztah prochází těmito změnami jinak a lidé spolu mohou, ale nemusí zůstat i přes tyto změny ve vztahu (Sullivan, 2019, online).

Symbyly

Stejně tak, jako například LGBTQ+ komunita má svou vlajku, která se v této komunitě běžně používá, i polyamorní lidé mají své symbyly, kterými můžou lépe interpretovat a přenést význam jejich myšlenky. V komunitě polyamoriků se nejčastěji můžeme setkat s vlajkou (viz. obrázek č. 1) a srdcem se symbolem nekonečna (viz. obrázek č. 2).

Vlajku polyamorie vytvořil Jim Evans v roce 1995 a má tři stejné barevné pruhy, z nichž každý zabírá vodorovnou třetinu vlajky – modrý nahoře, červený uprostřed a černý dole. Uprostřed polyamorní vlajky je žlutý symbol pí. Barvy vlajky byly zvoleny pomocí programu Microsoft Paint. Modrá symbolizuje upřímnost a důvěru mezi partnery, červená symbolizuje lásku a náklonnost a černá symbolizuje prostor pro ty, kteří museli čelit diskriminaci kvůli své volbě proti hlavnímu proudu. Záhadnější je symbol pí. Někteří tvrdí, že je to prostě proto, že začíná na "P". Jiní říkají, že pí je číslo věčnosti a nekonečna. Další zase tvrdí, že symbol pí na vlajce polyamorie byl zvolen proto, že v softwarovém programu, který Evans používal, byly v té době omezené možnosti symbolů. Předpokládá se, že symbol pí byl zvolen, aby diskrétně signalizoval polyamorii ostatním, protože byl vytvořen v době, kdy se o polyamorii mlčelo, a měl spíše mávat ostatním zasvěceným, než hlásat hrdost nebo oznamovat polyamorii nezasvěceným (Polyamory Today, 2022, online).

Obrázek 1 *Vlajka polyamorie*

Zdroj: Polyamory Today, online

Druhým, často používaným symbolem, je Nekonečné srdce (v angličtině The infinity heart). Jedná se o duté červené srdce, které má ve svém středu modrý symbol nekonečna. Interpretace tohoto symbolu je velmi dobře čitelná. Představuje lásku

ve spojení s nekonečnou zamilovaností. Někteří však tvrdí, že symbol nekonečna spíše než samotné nekonečno, zobrazuje otevřenost ve vztahu, jakožto otevřenost v rámci dalších potencionálních partnerů (Plecitá, 2017, s. 20).

Obrázek 2 symbol polyamorie: nekonečné srdce

Zdroj: Wikimedia Commons, online

2.4 Uspořádání a hierarchie v polyamorních vztazích

O hierarchii a celkovém uspořádání v polyamorním vztahu rozhoduje mnoho aspektů a každý celek si může sám zvolit, jaká forma pro ně bude nejlepší. Často jedním z aspektů je sexuální orientace, která může udávat typ uspořádání v polyamorním vztahu. Pokud víme, že většina společnosti je heterosexuální, mohli bychom předpokládat, že sexuální orientace polyamory lidí bude převážně také heterosexuální. Jak ale ukazuje praktická část této práce, velmi časté je i bisexuální chování (častěji u žen). Může to být zapříčiněno tím, že žena dokáže k jiné ženě projevit milostnou náklonnost v důsledku nepříjemné zkušenosti s mužem nebo například s vidinou větší citové angažovanosti ženy a pochopení (Anapol, 2010, s. 18). V rámci uspořádání známe čtyři typy, kterými jsou polyfidelita, molekula, polykula a mono/poly vztah. Tyto typy budou blíže přiblíženy níže.

Primární a sekundární vztah

Jak rozpoznat, že se ve poly vztahu nějaká hierarchie vůbec nachází? Existují dva aspekty, které mohou pomoci hierarchii primárního a sekundárního vztahu odhalit, a těmi jsou **autorita** a **asymetrie**. U autority to znamená, že osoba nebo osoby v jednom vztahu,

obvykle nazývaném "primární" (viz. níže), mají pravomoc omezovat jiné vztahy, často nazývané "sekundární". U asymetrie to naopak znamená, že lidé v rámci sekundárních vztahů nemají stejnou možnost omezovat primární vztah. Pokud jsou tyto dva prvky přítomny v rámci poly vztahu, je tento vztah hierarchický (Veaux & Rickert, 2014, s. 346).

Vysvětlení pojmů primární a sekundární vztah je jednoduchý. Jak už vyplývá z názvu, primární vztah má vždy přednost, zejména co se týče společného času. Osoby zapojené v primárním vztahu často mají pravomoc vetovat jakékoli potenciální sekundární vztahy svého partnera/partnerky. To znamená, že pokud dochází ke sbližování jedné z osob v primárním vztahu a hrozí vznik sekundárního vztahu, má její současný partner právo dát najevo svůj nesouhlas se vznikem tohoto sekundárního vztahu (Veaux & Rickert, 2014, s. 350). Z popisu se může zdát, že sekundární vztah není v podstatě pro druhého partnera vůbec důležitý a slouží pouze pro zábavu druhého partnera. Tak tomu ale nemusí být, i sekundární vztah může být své důležité opodstatnění, pravidla a může trvat i řady let. Nicméně tato hierarchie je typická spíše pro první generaci polyamoriků, v dnešní době se od ní ustupuje z etického hlediska. Partner v sekundárním vztahu se totiž může cítit nepotřebně a méněcenně (Matsick et al., 2014, s. 342).

Polyfidelita

Oproti rozlišování primárního a sekundárního vztahu se můžeme setkat i s polyfidelitou. Slovo polyfidelita je slovem často skloňovaným z úst polyamory osob. Je však více definicí, jak na ní můžeme nahlížet. Lano a Parry (1995, s. 128) definují polyfidelitu jako vztah zahrnující více než dvě osoby, které se zavázaly udržovat sexuální aktivity v rámci skupiny a nemít partnery zvenčí. Definice tohoto pojmu se však mírně liší například u Anapol (1997, s. 179) ve svém slovníku uvádí dvě alternativní vysvětlení:

(1) vztah, v němž se tři nebo více partnerů, kteří jsou navzájem primární, dohodnou, že budou sexuálně žít pouze v rámci skupiny. Další primární partneři se mohou přidat se souhlasem všech,

(2) polyamorie, zodpovědná nemonogamie.

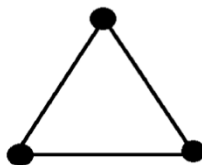
Zatímco první definice předpokládá, že polyfidelita je podkategorií polyamorie, druhá ji prohlašuje za synonymum polyamorie nebo odpovědné nemonogamie. Z předešlých řádků je však zřejmé, že ne v každém polyamory vztahu jsou si všichni partneři hierarchicky rovni, tudíž tvrdit, že polyfidelita se rovná polyamorii je poněkud zavádějící.

Obecně můžeme shrnout, že v polyfidelitě neexistuje sekundární partner a všichni jsou partnery primárními.

Molekula

Pojem molekula se používá k označení jasně ohraničeného souboru vztahů, který může mít více podob. První podobou je **triáda** (viz. Obrázek č. 3), nebo jinak také trojúhelník. Triáda se vyznačuje třemi lidmi, kteří mají vztah se všemi, zároveň jsou tedy všichni na stejné úrovni. Triáda může být buď otevřená, kdy každý z partnerů má právo vést další vztah nebo uzavřená, kdy se jedná o exkluzivní vztah mezi těmito třemi jedinci. Není pravidlem, že spolu všichni tři partneři musí žít v jedné domácnosti. Triáda může vzniknout z "véčka" (viz. níže), kdy se mezi dvěma partnery centrální osoby vyvine kamarádství a posléze milostný vztah (Veaux & Rickert, 2014, s. 69).

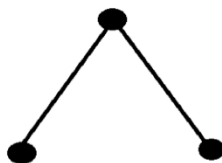
Obrázek 3 Triáda

Zdroj: Plecítá, 2017, s. 33

Jak již bylo zmíněno výše, **véčko** (viz. Obrázek č. 4) je dalším typem vztahového uspořádání, kdy jsou dvě osoby ve vztahu s třetím centrálním jedincem, mezi sebou však nemají žádný vztah. Véčko bývá často součástí dalších romantických vztahů a pravděpodobně jde o nejvíce rozšířený druh vztahového uspořádání. Stejně jako u triády, není pravidlem, aby všichni žili spolu ani že aby byli otevřeni novým vztahům (Veaux & Rickert, 2014, s. 69).

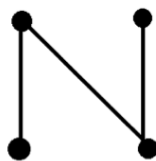
Obrázek 4 *Věčko*

Zdroj: Plecítá, 2017, s. 32

Posledním typem molekuly je **čtverec** neboli quad. Čtverec je uspořádání čtyř osob. Často, ale ne vždy, vznikají, když se dva páry spojí. Mohou také vzniknout, když má jedna osoba tři partnery, když každý z členů páru naváže nezávislý vztah s novou osobou, která je svobodná, nebo dokonce když čtyři dříve nepartnerské osoby navážou vztah. Spojení v rámci čtverce mohou být různá. Existují takové, v nichž má každý člen intimní vztah se všemi třemi ostatními. existují uspořádání do písmene *N* (viz. Obrázek č. 5), které často vznikají, když se dva páry dají dohromady, přičemž mezi nimi je pouze jeden intimní vztah. A v neposlední řadě *hvězdy*, kdy má jedna osoba tři (nebo více) partnery, kteří spolu nemají nic společného. Stejně jako triády, i čtverce spolu mohou, ale nemusí žít a mohou, ale nemusí být otevřené novým milostným vztahům. Zajímavý vzorec, který se může odehrát u čtverce, které se vytvořily ze dvou párů, je, že po nějaké době si oba páry mohou vyměnit partnery a čtverec se rozpadne. Někdy lidé v páru vědí, že mají problémy, ale místo aby je řešili přímo, snaží se začít nové vztahy ve struktuře, která je "bezpečná". Pokud například žena z jednoho páru chodí s manželem z druhého páru, zatímco jeho žena chodí s manželem z prvního páru, mohou se domnívat, že se nikdo nebude cítit ostrčený a druhý pár nebude mít důvod je ohrožovat (protože pravděpodobně i druhý pár chce zachovat své současné uspořádání). V praxi mohou nové vztahy poukázat na problémy a neuspokojené potřeby obou párů, výsledkem čehož je opětovné partnerství a rozchod (Veaux & Rickert, 2014, s. 70-71). I přes všechny již zmíněné možné uspořádání není možné teoreticky zmapovat všechny možnosti, vzhledem k tomu, že si lidé často vytváří své vlastní, které neodpovídají již zmíněným podobám.

Obrázek 5 *Vztahové uspořádání do písmene N*

Zdroj: Plecítá, 2017, s. 33

Polykula

Polykula se vyznačuje svou sítí různě na sebe napojených romantických vztahů. Můžeme říct, že polykula v sobě zahrnuje více jednotlivých molekul (viz. výše). Jedná polykula se tedy může skládat z více partnerských dvojic, triád nebo V-vztahů apod. Tito partneři jsou spolu provázáni různými vztahy, ne všichni romantickými, někteří pouze kamarádskými, ale obecně velmi blízkými vztahy. Polykula a její členové bývají častokrát tak provázáni, že nabývají znaky a podobu rodiny (Lejčková, 2022, s. 18-19).

Mono/poly vztah

Mono/poly vztah představuje druh vztahu, kdy jeden se identifikuje jako monogamní, ale druhý partner jako polyamorní. Toto soužití může vzniknout z původně monogamního vztahu, kdy jeden v takovém soužití přestane být spokojený, nebo má pocit, že chce zkusit něco nového. Druhý partner sice polyamorní být nechce, ale partnera má natolik rád, že přistoupí na tento druh soužití. Tyto vztahy vyžadují trpělivost, vytrvalost a soucit. Vyžadují pečlivou komunikaci a ochotu k hlubokému zkoumání duše. Lidé musí být ochotni spolupracovat a ostatní partneři poly osoby musí být také ochotni projevit citlivost a laskavost vůči potřebám monogamní osoby. I když tento typ vztahu je velmi náročný, pokud jsou osoby ochotni na vztahu pracovat, mohou být oba v tomto soužití šťastni (Veaux & Rickert, 2014, s. 570).

3 DALŠÍ FORMY ALTERNATIVNÍHO SOUŽITÍ

Kapitola pojednává o dalších alternativních způsobech soužití, jako je singles, neboli žití bez partnera, málo prozkoumaný sugar dating, LAT, které se vyznačuje žitím odděleně a v neposlední řadě registrované partnerství, které je v dnešní době velmi rozšířené i u nás. Všechny tyto typy soužití se od manželství liší jedním základním znakem – chybí svatba, tedy tradiční rituál a zároveň stvrzení této instituce (Vítečková et al., 2010, s.). Výjimkou je registrované partnerství, které je oficiálně stvrzeno úřady (Hrušáková et al., 2009, s.).

3.1 Singles

Můžeme se setkat s mnoha definicemi pojmu singles, kde například Halás s Formanovou (2010, s. 39) tvrdí, že se jedná o dospělé jedince, kteří delší dobu nemají partnera, nebo se dobrovolně rozhodli žít bez něj. Důvodů může být hned několik, tito lidé jsou přesvědčeni, že tento způsob života jim nabízí více výhod než nevýhod. Dále mají větší volnost a čas využívat všech možností, které jim dnešní moderní doba nabízí. Udává se, že věkové rozmezí lidí, kteří žijí tímto způsobem života, je mezi pětadvaceti a čtyřiceti lety, kdy už si lidé uvědomují, že chtějí žít sami. Dalším příkladem podobného typu pojmenování je koncept singles v práci Steina (1975, s. 489), který pojmenovává jev pouze na základě důvodů a motivací, jejichž výsledkem je jediný status jedince. Podle Steina lze mezi motivace zařadit budování kariéry, sexuální preference, odpovědnost spojenou s rodinou, demografické podmínky, nižší sociální inteligenci nebo vážné zdravotní problémy. Naopak Jandourek (2012, s. 180) namítá, že tento stav může být pouze přechodným obdobím, kdy si člověk chce splnit své osobní cíle a touhy bez druhé osoby po svém boku. Jamieson a Simpson (2013, s. 127) zase tvrdí, že singles se vyznačují bydlením v domácnosti o samotě. To ale nemusí být úplně správná definice, protože sami mohou žít i lidé, kteří se momentálně nachází v LAT soužití (viz. podkapitola 3.3).

Starší generace pro tento styl života většinou nemá pochopení. Dříve lidé považovali za důležité jiné hodnoty, rodina byla pro ně na prvním místě a vnímali ji jako svůj nejdůležitější úkol. Mnoho lidí si tedy myslí, že tito lidé žijí v osamělosti a postrádají smysl života. Opak je ale pravdou. Singles mají jen jinak určené priority, rodina pro ně není posláním, které musí splnit a náplň života vidí spíše ve svobodě, díky které mohou dávat svou energii tam, kam sami chtějí (Lahad, 2017, s. 123).

O motivech k singles životu se zmiňuje i Mlčoch (2008, online). Nejčastějšími důvody jsou podle něj:

- zatím nepotkali toho pravého,
- jsou takto (sami) spokojení,
- špatné zkušenosti z předešlého vztahu,
- nepřipravenost na vztah,
- momentálně pro ně vztah není vhodný,
- pochybují o své sexuální orientaci.

Společně s pojmem singles se můžeme setkat i s druhým pojmem, kterým je singlismus. Toto slovo vytvořila americká psycholožka DePaulo a představuje stigmatizaci nebo také diskriminaci nezadaných osob. Tyto osoby mohou být často terčem posměšků a nepravdivých stereotypů jak v pracovním prostředí, tak ve svém okolí i v řadách blízkých. Lidé žijící bez stálého partnera mohou být viděni jako nevyzrálí, egoističtí nebo nepřizpůsobiví. Singlismus, i když není tak agresivní jako například rasismus nebo sexismus, má velký dopad. Často je ve společnosti nerozpoznaný a když už dojde k jeho odhalení, je považován za legitimní (DePaulo, 2011, s. 25).

3.2 Sugar dating

Sugar dating je praktika navazování "vzájemně výhodného vztahu" mezi starším, zámožným mužem (Sugar Daddy) a mladší, finančně nesoběstačnou ženou (Sugar Baby). Tyto typy dohod často zahrnují výměnu sexuálních služeb za peníze a/nebo zboží, proto lze sugar dating považovat za typ transakčního sexuálního vztahu. Heterosexuální sugar dating byl zdokumentován v některých zemích globálního Jihu, například v Keni a Jihoafrické republice, na našem území je toto téma stále dostatečně neprobádáno (Palomeque Recio, 2021, s. 44).

Někteří přirovnávají toto randění k prostituci, protože většina těchto vztahů, jak už bylo popsáno výše, spočívá ve výměně sexuálních služeb za peníze a/nebo zboží. Jiní však sugar dating definují jako "instrumentální intimitu" ovlivněnou kapitalistickými vztahy sexuální směny (Nayar, 2017, s. 337). Sugar dating je proto třeba považovat za hybridní aktivitu mezi transakčním sexem a heterosexuálním randěním, které funguje v kontextu finanční nejistoty.

Jak píše Tapper (2019, online) ve svém článku, hledání si partnera probíhá převážně online, prostřednictvím specializovaných webových stránek, jejichž cílem je propojit potenciální Sugar Daddies se Sugar Babies. Nejpopulárnější a největší webovou stránkou na světě je Seeking.com. Tato stránka poskytuje svým uživatelům platformu pro vyhledávání potenciálních partnerů a také informační sekci obsahující slovníček pojmů, jako jsou "Sugar Daddy", "Sugar Baby" a "arrangement". Nabízí také obsáhlý seznam charakteristik, který objasňuje, "co to znamená být Sugar Baby".

Tato forma vztahu v sobě ale nese určitá rizika. V případě sugar dating je nutné si uvědomit, že tyto vztahy vzkvétají v kontextu finanční nejistoty a také na pozadí hegemonické heterosexuality. Hegemonická heterosexuality může omezovat působení žen, kdy ženy mají pocit, že neexistuje prostor pro vyjádření jejich souhlasu se sexuálním stykem (Burkett et al., 2012, s. 820).

3.3 LAT – Living Apart Together

Zkratka LAT (Living apart together), v češtině oddělené soužití, je výraz pro dvě osoby v intimním vztahu, které spolu obvykle nesdílejí společnou domácnost. Mohou být stejného nebo opačného pohlaví, mohou, ale nemusí být sezdáni a mohou žít odděleně z vlastního rozhodnutí nebo z donucení. Klíčové je, že se před ostatními považují za pár, i když nesdílejí společné bydliště (Ayuso, 2019, s. 227-228). Pracovní skupina Konference evropských statistiků pro rodiny a domácnosti upozorňuje na další problémy při definování vztahů LAT. Ty jsou subjektivnější než jiné typy vztahů a každý z partnerů je může vnímat jinak. Například pokud spolu pár tráví několik nocí týdně, jeden z partnerů to může považovat za soužití nebo dojíždění, zatímco druhý to může považovat za LAT pár. LAT je totiž flexibilnější než jiné typy vztahů a lidé v LAT se mohou rozhodnout, že se někdy budou vnímat jako autonomní jednotlivci a jindy jako součást oddaného páru (Lewin, 2018, s. 723). Fenomén LAT je třeba interpretovat v rámci důsledků druhého demografického přechodu (viz. podkapitola 1.4), který se vyznačuje kontrolou porodnosti, vyšší úrovní vzdělání a zvýšenou rovností pohlaví, což modifikuje rodinné chování. Vliv mají i nové komunikační technologie a ovlivňují způsoby, jakými jsou svazky iniciovány. Snižují význam fyzické vzdálenosti a věku, ovlivňují párovací trhy. Musíme tedy brát v úvahu více než jen společné bydlení a fyzickou a emocionální blízkost či vzdálenost. To vše otevírá debatu o tom, co v současnosti představuje pár. Aspekty, jako je sociální konstrukce lásky nebo závazek a sexuální věrnost, jsou ve fázi

společenské redefinice, protože jde o subjektivní a soukromé záležitosti, stejně jako koncept intimního vztahu (Ayuso, 2019, s. 227-228).

Co se týče LAT v České republice, vyjadřuje se na toto téma například Rabušic (2001, s. 201), který říká, že tyto vztahy můžeme nazývat moderními, až postmoderními. Jde podle něj o soužití, ve kterém jak pár, tak okolí ví, že patří k sobě, ale z nějakého důvodu si udržují nezávislost ve formě odděleného bydlení a vlastních financí. Hovoří například i o odlišných rolích, které se pojí s oddělenými domácnostmi: „*Žena tak nemusí prát spodní prádlo, košile a ponožky svého partnera (ale může, pokud to oba považují za výhodné), žena se nestará o to, zdali má muž navařeno (ale může, pokud to oběma vyhovuje), muž se nestará o to, zdali má žena finanční prostředky k životu, ale může jako galantní pozornost zaplatit společnou dovolenou nebo večeři v dobré restauraci (pokud to oba považují za vhodné)*“. Naopak Možný (2008, s. 205) vidí LAT soužití jako nedobrovolné řešení bytové krize. Tomášek (2006, s. 82) zase charakterizuje oddělené soužití jako přechodnou životní fázi mladých lidí, kteří tak oddalují dospělácký život a rodinný život častým střídáním partnerů. Ať už lidé hovoří o LAT jako o nedobrovolném stavu, většina autorů se v dnešní době staví spíše na opačnou stranu a zdůrazňuje možnost individualizace a rozvoje každého jedince samostatně.

3.4 Registrovaná partnerství

Jak popisuje Ministerstvo vnitra České republiky, registrované partnerství je „*trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným zákonem č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů*“ (MVČR, 2022, online). Pokud se jedná o pár, ve kterém se nachází dvě ženy, hovoříme o něm jako o lesbickém páru, pokud se jedná o dva muže, nazýváme ho párem gayů. Co se týče historického hlediska a legalizace registrovaného partnerství u nás a v jiných zemích, první průkopnickou zemí v tomto směru bylo Dánsko v roce 1989 (Bech, 1992, s. 134). Na našem území byla debata o legalizaci do roku 1989 nepřijatelná z důvodu tehdejšího socialismu, pro který byla forma tohoto soužití nepřijatelná. Nakonec v roce 2006 došlo k uzákonění registrovaného partnerství i v České republice. Registrované partnerství je tedy možné na našem území uzavřít hned na čtrnácti místech (Štěpánková a Čížinský, 2009, s. 8).

V historii se na homosexuální svazky pohlíželo v různých obdobích odlišně. Například v období antického Řecka se homosexualita brala jako běžná věc v životě

mladých i starších mužů (Horská et al., 1990, s. 258). V případě žen tomu však tak nebylo. Křesťanství znamenalo změnu v tomto ohledu, veškeré formy soužití, které nebyly manželstvím, byly odsuzovány a následně řádně trestány (Klabouch, 1962, s. 117). Další změny nastaly na přelomu 19. a 20. století, kdy ve vyspělých zemích byla situace ohledně trestání na lepší úrovni, přesto se však zastával názor, že homosexuální jedince je třeba léčit. V této léčbě byly osobám podávány halucinogeny (Brzek, 1997, s. 34). Na našem území byl velmi důležitý okamžik představení nového zákona v roce 1961, který zrušil trestání za pohlavní styk s osobou stejného pohlaví. Další zákon z roku 1990 stavěl homosexuální styk na stejnou úroveň jako heterosexuální styk. Posledním důležitým mezníkem byl už zmíněný zákon z roku 2006 (Sloboda, 2020, s. 1).

Pokud bychom porovnali práva a povinnosti registrovaného páru a manželského páru, najdeme v něm mnoho odlišností ať už po symbolické stránce, tak po té praktické. Mnoho lidí se však domnívá, že se jedná o stejnou instituci a rozdíl je pouze v pohlaví členů páru. Například manželství je uváděno jako základní kámen rodinného práva, zatím co registrované partnerství je pouhým administrativním úkonem. S tím se pojí i samotná péče o děti. Manželskému páru je ze zákona povoleno při osvojení dítěte druhého manžela, osvojení dítěte z ústavu nebo pěstounská péče. Žádný z těchto úkonů není povolen registrovanému páru jako celku. To v praxi znamená, že zákonným rodičem může být vždy jen jeden z páru, což s sebou nese značné problémy například při rozpadu vztahu, v rámci nároku na výživné, sirotčí důchod a dědického práva. Ve všech těchto případech je totiž opomíjen tzv. *faktický rodič*, tedy ten druhý od zákonného rodiče. Po rozpadu se tedy může stát, že dítě může ztratit kontakt s faktickým rodičem, protože tato situace není zákonem upravena, dítě se tedy v takovém případě nachází v právním vakuu. Stejně tak faktický rodič nemusí přispívat výživným, dítě nemá nárok na sirotčí důchod po faktickém rodiči ani nemůže dědit po tomto rodiči. I za situace, že by dítě bylo uvedeno v závěti faktického rodiče, nikdy nebude oficiálním nepominutelným dědicem (Jsme fér, online).

Web Jsme fér (online) dále zmiňuje praktické problémy, se kterými se registrovaní partneři setkávají. Je to například chybějící pracovní volno na svatbu (vzhledem k tomu, že se jedná o jinou instituci a v případě registrovaného partnerství se nejedná o svatbu). Také registrovaným partnerům vstupem do tohoto svazku nevzniká společné jmění manželů, pouze podílové spoluvlastnictví, což může znamenat komplikace při rozpadu vztahu. V neposlední řadě registrovaní partneři nemají nárok na vdovský a vdovecký důchod ani na dávky (důchodové, nemocenské) po smrti partnera. Můžeme tedy shrnutím

řící, že v historickém měřítku se situace homosexuálních párů velice zlepšila, stále jsou tam však určité nejasnosti, které znesnadňují soužití v registrovaném partnerství.

4 AKTUÁLNÍ ZAHRANIČNÍ VÝZKUMY POLYAMORIE

Tato kapitola nabízí výčet zahraničních výzkumů, které se zabývají tématem polyamorie a soužití polyamorních párů v kontrastu tradiční rodiny a monogamního soužití. V České republice bohužel zatím není žádný výzkum (kromě akademických prací), který by se tímto tématem do hloubky zabýval, proto je čerpáno ze zahraničních výzkumů, které se tématu věnují podstatně víc. I přesto, že výzkumů v zahraničí je více, většina jich není volně přístupná pro běžnou populaci a pro čtení se vyžaduje placené členství na webu nebo přímé zaplacení článku. Zde jsou tedy uvedeny volně dostupné výzkumy, které odpovídají tématu práce a výzkumného šetření a zároveň ze kterých je také vystavěno výzkumné šetření této diplomové práce. Důležitými tématy pro výběr výzkumů byly názory okolí (jak monogamní osoby vysvětlují polyamorii), témata rodičovství, možné problémy v polyamory vztazích s porovnáním monogamních vztahů apod.

Prvním z výzkumů je výzkum od autorů Moors, Gesselman a Garcia (2021, online). Výzkum nese název *Desire, Familiarity, and Engagement in Polyamory: Results From a National Sample of Single Adults in the United States*. Účelem této studie bylo stanovit odhady prevalence a prozkoumat preference polyamorie na základě národního kvótního vzorku svobodných dospělých (nesezdaných nebo ne v současném dlouhodobém vztahu), který byl sestaven na základě sčítání lidu ve Spojených státech. Výzkum se snažil zjistit, jak sociodemografické faktory (např. pohlaví, věk, náboženství) souvisejí s jednotlivými cíli studie.

Pro výzkumné šetření této diplomové práce bylo zajímavých hned několik výsledků, které ze studie vyvstaly. Lidé, kteří se identifikovali jako lesby, gayové nebo bisexuálové (ve srovnání s lidmi, kteří se identifikovali jako heterosexuálové), častěji uváděli touhu zapojit se do polyamorie a zároveň vyplynulo, že jsou do konsenzuální nemonogamie obecně více zapojeni. Lesby, gayové a bisexuální osoby mohou mít větší sklon k touze po polyamorii, protože zpochybňování heteronormativního modelu vztahů podporuje zvažování alternativních stylů vztahů.

Běžným stereotypem je také myšlenka, že konsenzuální nemonogamie přináší vysokou míru žárlivosti a tyto vztahy jsou tedy více náročné. Kvalitativní výzkum skutečně doložil, že podobná témata vyjadřují lidé v konsenzuálně nemonogamních vztazích, zejména ti, kteří jsou v nich noví. 21 až 33 % lidí, kteří se dříve zapojili

do polyamorie, zažilo problémy s vlastní majetnickou povahou a potíže s orientací v souvisejících emocích. Předchozí výzkumy využívající velké výběrové soubory však dokumentují, že lidé zapojení do monogamie uvádějí vyšší míru žárlivosti než lidé zapojení do konsenzuálně nemonogamních vztahů (např. Conley et al., 2017).

V neposlední řadě tento výzkum nabízí pohled do reakcí okolí. Jak bylo zjištěno v této studii, společenské názory na konsenzuální nemonogamii bývají negativní a stigmatizující. Stejně tak lidé zapojení do konsenzuální nemonogamie uvádějí řadu stigmatizujících zkušeností založených na jejich vztahu (např. odmítnutí ze strany rodiny a přátel; problémy s péčí o děti) a často svůj styl vztahu skrývají. Negativní hodnocení konsenzuální nemonogamie se zdají být chybnými stereotypy. Výzkumy, které zkoumaly kvality vztahů mezi lidmi žijícími v konsenzuální nemonogamii a monogamii, obecně zjistily, že lidé v obou typech vztahů uvádějí podobnou úroveň kvality vztahů a psychické pohody (např. důvěra, oddanost, láska, deprese). V některých případech lidé v konsenzuálně nemonogamních vztazích uvádějí vyšší kvalitu (např. nižší žárlivost, vyšší sexuální uspokojení) a jedinečné přínosy, jako je osobní růst a rozmanité uspokojování potřeb.

V kontextu rodičovství výzkum ilustruje rozmanité způsoby, jakými děti vychovávané rodiči zapojenými do polyamorie prospívají. Děti rodičů, kteří se věnují polyamorii, například uvádějí, že je těší, když se jim dostává pozornosti od různých dospělých, a že s dospělými ve svém životě sdílejí různorodé zájmy. Kromě výhod zmiňovaných dětmi se rodiče zapojení do polyamorie vyjádřili, že jim více spolurodičů (nebo partnerů) pomáhá s výchovou dětí a povinnostmi v domácnosti. Ačkoli se v polyamorních rodinných jednotkách mohou vyskytnout i nevýhody, jako jsou rozchody (a děti uváděly, že jim tito dospělí chybí), lze to přirovnat k pocitům ztráty, které zažívají děti monogamních dětí, když čelí rozvodu a rozchodu.

Druhým důležitým výzkumem pro tuto práci je výzkum autorů Cardoso, Pascoal a Maiochi (2021, online), který nese název *Defining Polyamory: A Thematic Analysis of Lay People's Definitions*. Cílem této studie bylo analyzovat laické definice polyamorie a porovnat definice, které uvádějí lidé, kteří nejsou ochotni zapojit se do konsenzuální nemonogamie (CNM), a ti, kteří jsou nebo chtějí být ve vztahu CNM. Výzkum se prováděl na území Portugalska. Tato explorativní kvalitativní studie využila data získaná z pohodlného vzorku prostřednictvím webového průzkumu, v němž lidé odpovídali na otázku "Co znamená polyamorie?". Konečný vzorek tvořilo 463 účastníků ve věku

18-66 let, většinou heterosexuálů (60 %). Z celkového vzorku bylo 54 % v monogamním vztahu, následovalo 21 % bez vztahu a 13 % v nemonogamním vztahu. Analýza ukázala, že lidé definují polyamorii většinou jako soubor chování ve vztahu, dále jako potenciál více vztahů nebo citů k více lidem. Definice zahrnují také emocionální, sexuální a etické aspekty. Lidé žijící v CNM vztazích častěji definují polyamorii jako představující potenciální formu vztahu, více se zaměřují na mezilidské pocity a etiku a do svých definic zahrnují souhlas než ti, kteří se nechtějí zapojit do CNM. Lidé ve vztazích CNM se také zvláště zaměřují na to, že sex v těchto vztazích nehraje ústřední roli. Výsledky tedy ukázaly, že lidé (odmítající CNM) definovali polyamorii jako vztah s více partnery při zachování monogamní dohody, čímž polyamorii přirovnávali k nevěře či podvádění nebo ji považovali za záminku či ospravedlnění neetického chování. Takový pohled přispívá ke společenské stigmatizaci spojené s CNM, spojuje polyamorii a podvádění a ignoruje důležitost, kterou polyamorní lidé přikládají souhlasu a odpovědnosti.

Třetí výzkum má název „It’s a Little Bit Tricky“: Results from the POLYamorous Childbearing and Birth Experiences Study (POLYBABES) od autorů Landry, Arseneau a Darling (2021, online). Počet polyamorních lidí v Kanadě neustále roste a mnoho polyamorních lidí je v plodném věku a uvádí, že žijí s dětmi. Zkušenosti polyamorních rodin, zejména ty, které souvisejí s těhotenstvím a porodem, byly dosud v literatuře málo zastoupeny. Studie se snaží prozkoumat zkušenosti polyamorních lidí s těhotenstvím a porodem. Je zkoumán dopad polyamorie na vlastní identitu, vztahové struktury a zkušenosti s orientací v sociálním světě. Do této studie se mohly zapojit všechny osoby, které se během těhotenství a porodu identifikovaly jako polyamorní, porodily v Kanadě během pěti let a dostaly nějakou prenatální péči. Účastníci byli rekrutováni prostřednictvím sociálních médií a dotazování online nebo osobně. Rozhovorů se zúčastnilo 24 účastníků (11 rodiček a 13 jejich partnerů).

Celkově se zkušenosti účastnic v průběhu těhotenství a porodu v kontextu polyamorního vztahu sblížovaly a rozcházely v řadě emocí, událostí a myšlenkových pochodů. Účastnice měly tendenci popisovat mnohé ze svých osobních prožitků jako pozitivní, například získávání podpory od partnerů a partnerek, pocit věrnosti vlastní identitě a obecně pozitivní zkušenosti s výchovou dětí. Naopak mnoho stresorů a negativních dopadů na jejich prožitky pocházelo z vnějších tlaků a od lidí mimo rodinnou jednotku. Patřily k nim stigma a předsudky spojené s odhalením, potíže

s orientací v lékařských a právních systémech a obavy z toho, jak by tyto vnější tlaky mohly ovlivnit jejich děti.

Dále mnoho účastníků této studie uvedlo, že jsou v rolích vychovatelů dětí a hovořili o kooperativních prvcích výchovy dětí. To se podobá konceptu kooperativního rodičovství, v němž se na výchově dětí podílí více dospělých. V rámci této studie byli účastníci zapojeni do vícečetného rodičovství nejen poté, co se děti narodily, ale více partnerů bylo zapojeno již od početí nebo dokonce od dřívějších diskusí o plánování rodiny. Účastníkům, kterým se narodily děti, hovořili o tom, že se jim dostávalo podpory od jejich partnerů a partnerek, což jim následně umožnilo tuto podporu znovu investovat do výchovy dětí a do svých vlastních partnerských vztahů. Kromě toho, že měly více času na reinvestování do vztahů s ostatními, si účastnice dokázaly zajistit i volný čas pro sebe.

5 KVALITATIVNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

V této kapitole jsou popsány všechny postupy, které byly použity ve výzkumném šetření diplomové práce. Je zde uveden výzkumný problém, cíl výzkumu i hlavní výzkumná otázka společně se specifickými výzkumnými otázkami, které odpovídají na cíl práce. Jsou popsány metody a techniky sběru dat a také výzkumný vzorek. Důležitou částí je také etická stránka výzkumného šetření. Výsledkem těchto postupů je analýza a interpretace zjištěných dat a celkové shrnutí výsledků výzkumného šetření.

Pro výzkumné šetření této diplomové práce byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie. Kvalitativní výzkumné šetření chápou autoři různě, někteří ho definují jako doplněk ke kvantitativnímu výzkumnému šetření, jiní ho chápou jako jeho naprostý opak. Nelze však určit jednu jedinou cestu, jak vymezit tento pojem ani jak ho správně provádět (Hendl, 2005, s. 49). Významný metodolog Creswell (1998, s. 12) definuje kvalitativní výzkumné šetření jako *„proces hledání a porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“*

Švaříček a Šedřová (2007, s. 24) o kvalitativním výzkumu tvrdí, že je to v podstatě sbírání dat od informantů bez toho, aby byly na začátku stanovené proměnné a hypotézy. Výzkum nestavíme na teorii, nýbrž zkoumáme do hloubky určený jev a snažíme se o něm zjistit co nejvíce informací.

Konkrétní výzkumnou technikou byl zvolen polostrukturovaný rozhovor. Miovský (2006, s. 161) ho definuje jako nejlepší volbu pro získání dat kvalitativního charakteru. Dále ho popisuje jako rozhovor, který je veden s určitým cílem a za nějakým účelem. Konkrétně u polostrukturovaného rozhovoru má výzkumník možnost měnit pořadí otázek, případně se doptávat na další otázky, které vyvstanou v průběhu rozhovoru, což je výhoda oproti strukturovanému rozhovoru, kde není další prostor pro změnu průběhu rozhovoru.

Chráška (1998, s. 113) rozumí polostrukturovanému rozhovoru jako technice, která shromažďuje data o pedagogické realitě a spočívá ve verbální komunikaci mezi výzkumníkem a informantem. Výhody spatřuje především v kontaktu s informantem, což dává možnost do hloubky porozumět pocitům a myšlenkám, které výzkumník poté interpretuje.

Mišovič (2019, s. 34) doplňuje Chrásku a říká, že právě hloubkové porozumění sdělení informanta nám dává možnost správně vyhodnotit jednotlivé detaily, které ve výsledné interpretaci mohou hrát důležitou roli.

Výzkumný cíl a výzkumné otázky

Výzkumný problém, který je řešen v této diplomové práci, je zaměřen na prozkoumání oblasti fungování polyamorních soužití, podrobněji jsou mapovány zkušenosti v tomto soužití přímo osobami žijících v těchto vztazích, a dále jejich úvaha nad budoucím fungováním v polyamory vztahu, jakožto místem pro výchovu dětí.

Cílem výzkumného šetření je zmapovat očekávání od polyamory soužití osobami žijících v těchto vztazích. Pro naplnění výzkumného cíle jsem si stanovila hlavní výzkumnou otázku (HVO) a čtyři specifické výzkumné otázky (SVO).

HVO: Jakou budoucnost vidí polyamorní lidé v tomto typu soužití?

SVO1: Jaká byla cesta k polyamorii?

SVO2: Jaké limity, a naopak výhody má fungování v polyamorním vztahu?

SVO3: Jakých principů je využíváno pro fungování v polyamorním vztahu?

SVO4: Jaký vztah máte k tradiční rodině a rodičovství?

5.1 Výběr výzkumného vzorku a popis sběru dat

Výzkumný vzorek tvoří 7 informantů, z toho 4 ženy a 3 muži. Všichni informanti se momentálně nachází v polyamory vztahu, což bylo jedno z kritérií pro jejich výběr. Dalším nepovinným, ale důležitým kritériem byl výskyt dítěte v polyamory soužití, nebo aspoň zkušenost s tímto vztahem, kde alespoň jedna vztahová jednotka vychovává dítě. Toto kritérium můžeme najít u pěti ze sedmi respondentů, šestý respondent má zkušenost z minulosti a sedmý respondent nemá zkušenost žádnou. Věk, pohlaví ani další aspekty pro výběr nebyly důležité. V neposlední řadě bylo důležité, aby každý z informantů byl z jiného vztahového uspořádání tak, aby bylo možné sledovat rozdíly napříč různými soužitími. Pro představení osob informantů byla vytvořena tabulka se základními údaji o informantech (Tabulka č. 2). Pro nastínění osobnosti informantů v rozhovorech byly sestaveny krátké charakteristiky jednotlivých osob, které vznikly ze vstupního rozhovoru.

Uvedená jména jsou pozměněna podle výběru informantů z důvodu zachování jejich anonymity (viz. Příloha B).

Tabulka 2 základní údaje o informantech

	pohlaví	věk	sexuální orientace	vzdělání	dítě přítomné v polyamory vztahu
Dolores	žena	33	bisexuální	VŠ (bc.)	ano
Michaela	žena	31	bisexuální	VOŠ	ano
Nina	žena	34	nespecifikováno	VŠ (mgr.)	ano
Kornel	muž	35	heterosexuální se sklony k bisexualitě	SŠ s maturitou	ano
Dan	muž	34	bisexuální/heteroromantik	SŠ s maturitou	ano
Anička	žena	31	bisexuální	VŠ	ne
Marek	muž	35	homosexuální	VŠ (mgr.)	ne

Získání kontaktů a samotné nalezení polyamorních jedinců bylo zpočátku velmi obtížné. Pokud se mezi těmito lidmi člověk nepohybuje, nemá šanci na ně narazit nebo navázat jakýkoliv kontakt. Mimo jiné se o polyamorii často okolí nemusí dozvědět. Velmi mi ale pomohla facebooková skupina *Polyamory v Česku a na Slovensku*, na kterou jsem narazila úplně náhodou a kde jsem úspěšně našla všechny své informanty pro tuto diplomovou práci.

Hledání vhodných informantů jsem tedy začala zveřejněním své prosby ve facebookové skupině, kde se během jednoho jediného dne ozvalo spoustu potencionálních informantů. Když tito lidé pod příspěvkem vyjádřili zájem o podílení se na výzkumném šetření, oslovila jsem je v soukromé zprávě, kde jsme společně komunikovali další detaily uskutečnění rozhovoru. Někteří i přes svůj zájem dále nereagovali, tedy z původních osmnácti osob, které prvotně projevíli zájem, se i přes mou selekci nakonec uskutečnilo již zmíněných 6 rozhovorů.

Při výběru výzkumného vzorku jsem tedy využila metodu výběru souboru samovýběrem podle Miovského (2006, s. 133), který říká: „*Metoda samovýběru je založena na principu dobrovolnosti, respektive aktivního projevení zájmu zapojit se do výzkumné studie. Nejedná se tedy pouze o prostý souhlas s účastí ve výzkumu, který je obecnou etickou podmínkou pro jakýkoli výzkum. Jedná se o situaci, kdy více*

potenciálním účastníkům výzkumu nabízíme možnost se do výzkumu zapojit a je na jejich volbě, zda tak učiní, či nikoli.“ V mém případě ale můžeme říct, že se tato metoda překrývá s použitím metody záměrného výběru, o které Miovský (2006, s. 136) hovoří jako o metodě, která spočívá ve výběru potenciálních informantů podle toho, zda jsou vhodní do výzkumu a zároveň zda souhlasí s účastí. V mém případě, jak jsem již psala výše, to znamenalo primárně výběr osob žijících v polyamorii, kde se vychovává dítě.

Sběr dat s vybranými informanty probíhal online formou přes aplikaci Google Meet, což bylo časově méně náročné než osobní setkání. V první části rozhovoru jsem se snažila získat od informantů základní informace, jako jsou věk, dosažené vzdělání, povolání a v jakém polyamorickém uspořádání žijí. Na závěr pro vytvoření přátelské atmosféry jsem se ptala na jejich koníčky a zájmy. Tyto informace vedou k bližšímu představení každého informanta a pochopení jejich situace tak, aby bylo možné si jejich odpovědi zasadit do kontextu.

Popis analýzy a interpretace dat

Prvním krokem v analýze dat byl její doslovný přepis, tedy podle Hendla (2005, s. 208) doslovná transkripce. Transkripce představuje převod získaných dat z rozhovoru do písemné podoby. Jedná se o nutnou techniku při zvolené technice analýzy, která je ale pro výzkumníka velmi časově náročná.

Pro analýzu získaných dat byla použita technika otevřeného kódování. O této technice mluví například autoři Švaříček a Šed'ová (2007, s. 211), kteří ji nazývají technikou, která je sice velmi jednoduchá, ale za to účinná, a právě proto je dobře využitelná v řadě kvalitativních výzkumů. Výzkumník při jejím použití postupuje tak, že nejprve text, který analyzuje, rozdělí na dílčí jednotky. Jednotkou nazýváme buď slovo, část věty odstavec nebo určitou sekvenci slov. Táto jednotce následně přidělujeme kód (jméno nebo označení).

Posledním krokem při analýze získaných dat bylo rozřazení jednotlivých kódů do kategorií podle podobnosti (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 221). Miovský (2019, s. 229) popisuje kategorii jako *„...třída pojmů, která vzniká tím, že vzájemně porovnáváme a třídíme významové jednotky a v nich obsažené pojmy a snažíme se zjistit, zda náleží jinému podobnému jevu nebo jinému jevu nenáleží, a tvoří tedy samostatný odlišitelný celek“*.

5.2 Etické aspekty výzkumného šetření

Výzkumné šetření podléhá určitým etickým zásadám, které je důležité dodržovat. Hendl (2005, s. 155) hovoří o několika základních pravidlech, jako je informovaný souhlas, soukromí, emoční bezpečí, zatajení cílů a okolností výzkumu či reciprocita. Pro potřebu výzkumného šetření této diplomové práce byl před začátkem rozhovoru předán informantům k podpisu informovaný souhlas, aby všichni účastníci věděli, jak bude s daty nakládáno a že zůstane zachována jejich anonymita (viz. příloha A). V případě tohoto výzkumného šetření nebylo potřeba zatajit cíle a okolnosti práce. Před začátkem bylo informantům vysvětlené téma diplomové práce i cíle výzkumného šetření. Někteří z účastníků se sami zajímali o to, jakým způsobem budou získaná data zpracovávat a hodnotit je. Na všechny otázky ohledně diplomové práce bylo zodpovězeno. K informantům bylo přistupováno s respektem a byla jim projevená vděčnost za poskytnutí velmi osobních informací, které dávají pohled do jejich vztahového fungování a uspořádání. Jména informantů byla uvedena podle jejich výběru tak, aby nebylo možné zjistit osobu informanta. U otázek na dosažené vzdělání nebo zaměstnání nebylo vyžadováno přesné pojmenování školy/zaměstnavatele, objem sdělených informací byl ponechán na informantovi. Otázka na místo bydliště nebo další určení polohy nebyly v tomto výzkumném šetření relevantní.

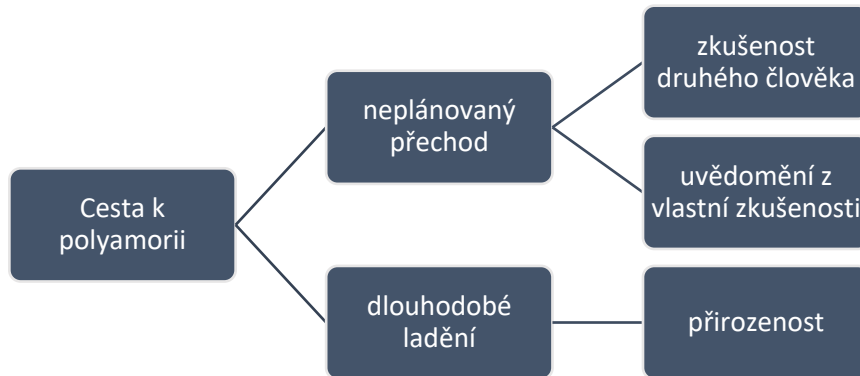
5.3 Analýza a interpretace dat

Tato podkapitola se věnuje interpretaci a analýze dat, které byly získané z polostrukturovaných rozhovorů. Za pomoci otevřeného kódování vzniklo několik kategorií, ke kterým se informanti nejčastěji vyjadřovali. Pro lepší pochopení jednotlivých kategorií je zobrazeno schéma, které uvádí specifickou výzkumnou otázku a rozdělení témat v rámci kategorie.

Nutno dodat, že analyzovaná data není možné zobecňovat na všechny nebo většinu polyamory párů, vzhledem k malému počtu informantů. Data a výsledky výzkumného šetření slouží spíše k bližšímu pochopení těchto typů vztahů a k hlubší analýze vztahového uspořádání jednotlivých informantů.

Nebylo to v plánu

Schéma 1 Znárodnění objevení polyamorie informanty se specifickou výzkumnou otázkou a rozčleněním kategorie

Až na Dolores, která uvedla, že s myšlenkou žít v polyamorii žije již od puberty, se všichni informanti shodovali v tom, že pro ně byl vstup do polyamorie spíše souhrou náhod, ke které se dostali skrz svůj minulý vztah, nebo potkali někoho, kdo s polyamorií už měl zkušenosti. Dan o svých začátcích říká: „...*když mě před lety opustila jedna milá kvůli někomu jinému a mně došlo, že mi vlastně vůbec nevadí, že bude s ním – že jsem jen nešťastný, že už nebude se mnou. Že žárlivost zažívám jen v situaci, kdy je její objekt nedostupný – zejména u expartnerek - a že i tehdy je to spíš melancholie než taková ta agresivní žárlivost, kdy bych měl potřebu kontrolovat, s kým se stýká a tak.*“ Podobné uvědomění uvedla i Anička skrz partnerovu nevěru: „...*když mi manžel (tehdy přítel) zahrnul a mně došlo, že mi to nevadí, pokud to bude fěr a morálně čisté.*“ Stejně tak Marek zažil nevěru v tehdy ještě monogamním vztahu od svého přítele Davida. Více než samotný sex ho ale mrzel fakt, že o tom nevěděl a že mu jeho přítel něco zatajil. Marek dodává: „...*David mi naopak řekl, že by měl rád intimní a romantické vztahy s dalšími lidmi. Pak jsme trochu pátrali na internetu a dostali se ke konceptu polyamorie.*“

Kornelův polyamorní vztah vznikl po vzájemné dohodě, kdy již nějaký čas fungoval intimní vztah všech osob, což se později vyvinulo v hlubší vztah: „*Náš vztah bol najprv len kamarátsky a neskôr kamarátsky s výhodami. Po intimnej stránke sme najprv interagovali vždy len v trojici. Celkovo sa poznáme už cez 4 roky. Až relativne neskôr sa to z kamarátsko-sexuálneho vztáhu vyvinulo do hlbšieho vztáhu. Chvíľu sme*

společně všichni tři řešili, co s tím až jsme se před rokem dohodli, že obaja muži budeme plnohodnotní partneři naší partnerky.“

Michaela žila před polyamorií v monogamním vztahu s manželem, a i když se zamilovala do nynější přítelkyně, manžela opustit nechtěla. Manžel byl k tomuto faktu tolerantní a byl ochotný tento typ vztahu své manželce umožnit.

Šest výpovědí informantů ze sedmi vedou buď z jejich strany nebo ze strany partnera/partnerky k určité toleranci, která se objevuje v již zmíněných výpovědích, ale nacházíme jí i v dalších částech rozhovoru (tolerance k primárnímu partnerovi, mono/poly vztah apod.).

Je otázkou, zda informanti měli již nějaké informace o polyamorii a věděli o její existenci, tudíž je znalost tohoto typu vztahu mohla v určitých životních situacích ovlivňovat (například u případu Aničky). K informovanosti o polyamorii se vyjádřil například Dan: „Narazil jsem na Tinderu na dávnou známou, která měla slovo *“polyamory”* v popisku. V té době už jsem měl v hlavě nějakou svou vlastní verzi [...], ale ten termín jsem tehdy slyšel poprvé. Po chvíli googlování jsem s nemalým překvapením zjistil, že nejsem mimozemšťan.“ (směje se)

Je nás na všechno víc

Schéma 2 Znárodnění výhod polyamory vztahu z pohledu informantů v rovině praktické a psychické

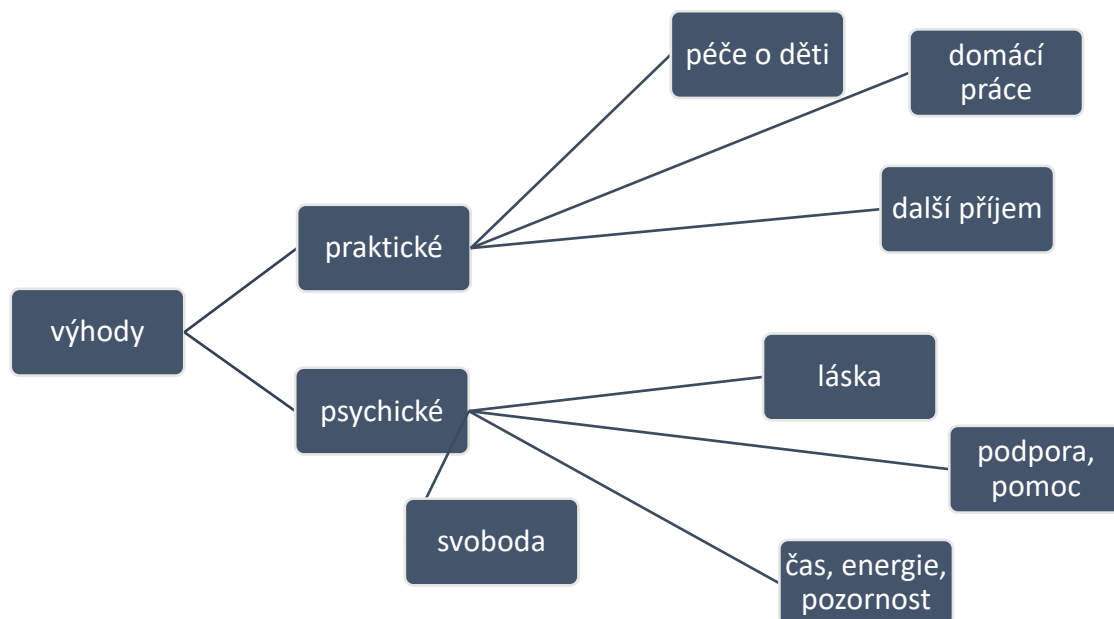
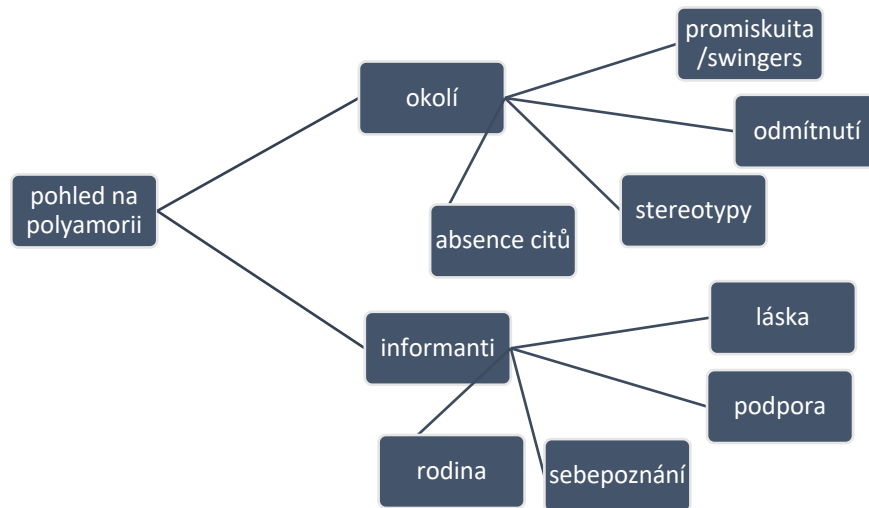

Schéma 2 popisuje benefity polyamory vztahu, které informanti velmi často zmiňovali. Některé témata se opakovala velmi často, jiná zaznívala jen u některých informantů. Témata byla rozčleněna do dvou kategorií – praktické výhody a psychické výhody vztahu. Vzhledem k tomu, že většina informantů žije ve vztahovém uspořádání s dětmi, velmi často jako jeden z benefitů zaznívala péče o dítě. Fakt, že čím více je osob ve vztahu, tím pravděpodobněji si někdo dokáže najít čas na pohlídnání dítěte pociťuje Dolores, která musí trávit spoustu času s dcerou v nemocnici: „*keď ja som s dcérou v nemocnici, priateľ sa stará o syna a manžel tak môže chodiť do práce. Syn nemusel ísť k babičkám, ale môže tráviť čas v domácom prostredí, ktoré je pre neho najprirodzenejšie.*“ V případě, že spolu všechny osoby v polyamory žijí, bylo často zmiňovanou výhodou i starání se o domácnost, zařizováním nejrůznějších věcí a tím pádem ušetření času, který potom můžou všichni investovat do společných aktivit a společně stráveného času: „*máme dohromady víc kontaktů, víc možností, vždycky se najde někdo, kdo ostatním nakrmí kočku nebo něco zařídí nebo sežene odvoz,*“ říká Anička. Méně často, ale také zaznívala ekonomická stránka partnerů, o které mluvil například Marek: „*Také se ve třech snáz řeší praktické a finanční problémy, pokud nastanou. Snáz si vzájemně pomůžeme.*“

Po psychické nebo emocionální stránce se velmi často objevovaly slova jako „*láska,*“ „*pomoc*“ nebo „*podpora.*“ Michaela ve své výpovědi zmiňovala zejména podporu růstu jednotlivců, která je od každého člena vztahu velká. Říká, že díky komunikaci, která je jednou z nejdůležitějších věcí polyamory vztahu, se více poznávají nejen partneři mezi sebou, ale taky svou vlastní osobu. Anička vnímá velkou sílu v možnosti nemuset si vybírat mezi milovanými lidmi, což je v monogamním vztahu bráno za klasické pravidlo vztahového fungování: „*Nemusím ukončit fungující vztah jen proto, že jsem potkala někoho nového, ani nemusím nikoho odmítat jen proto, že už někoho mám.*“ O podobné svobodě v rozhodování mezi partnery hovoří i Marek: „*...oceňuju svobodu v tom navazovat další vztahy, ať už dlouhodobé, partnerské, či krátkodobé, sexuální.*“ Marek ale také dodává, že tento způsob „*otevřeného vztahu*“ nemusí být ani v polyamorii pravidlem.

Nepochopení ze strany okolí je běžné

Schéma 3 Znárodnění hlavních témat okolí informantů v kontrastu nejdůležitějších hodnot polyamory vztahu očima informantů

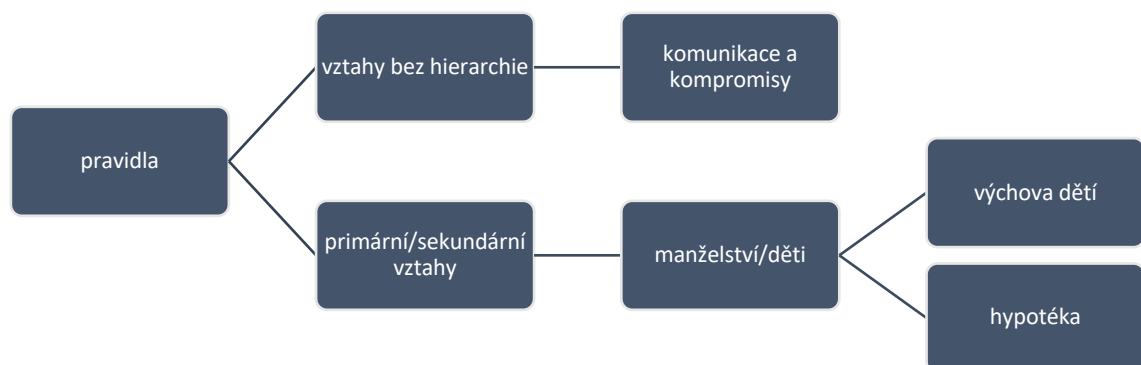
Pro tuto kategorii byly spojeny dvě specifické otázky, týkající se problémů polyamorie ve vztahu k okolí a nejdůležitější pilíře polyamory vztahu očima samotných informantů fungujících v takových uspořádáních. Tímto krokem bylo docíleno k odhalení kolize mezi očekáváním společnosti od tohoto typu vztahů v kontrastu s opravdovými záměry a chápáním osob žijících v polyamorii.

Všichni informanti uvedli, že se ve svém okolí (ať už od širší veřejnosti nebo své rodiny) setkávají s nepochopením polyamory soužití. Tento typ vztahu je v očích nezainteresovaných osob často vnímán jako promiskuita, je zaměňován za swingers nebo se objevují názory, že osoby žijící v polyamorii svým partnerům psychicky ubližují nebo že postrádají city. Většinová společnost, která žije v monogamii, navíc vykazuje velkou dávku stereotypního chování, které popisuje například Kornel: „*Aj naši rodičia sa nejako tak k tomu postavili. Normálne mám pocit, že by bol pre nich akceptovateľnejší, pochopiteľnejší klasický trojuhelník s neverou a tak. Čo ja úprimne nechápem.*“ Z této zkušenosti plyne, že pro společnost může být nevěra jevem, který se ve společnosti děje a pochopit ho je mnohem jednodušší než pochopit fungování alternativních, v naší společnosti nových soužití. Stejně tak se se stereotypním chování setkal i Marek: „*V práci jsem měl například konflikt s jednou kolegyní, která mě nesnášela od prvního podání ruky. Vůbec jsem nevěděl proč. Později jsem se dozvěděl, že ještě před mým nástupem se*

ze sociálních sítí dozvěděla, že jsem polyamorik a mám 2 partnery, a hrozně jí to pohoršilo.“ Pramenem tohoto jednání může být neznalost daného jevu, vzhledem k tomu, že se o něm v naší společnosti stále nedostatečně hovoří. Informanti žijící v tomto typu vztahu totiž mluvili převážně o pro ně důležitých hodnotách, jako je láska, podpora, sebepoznání nebo rodina. Všichni informanti zdůrazňovali, že je pro ně důležité, aby všichni souhlasili s tímto typem vztahu a z výpovědí můžeme říct, že pro všechny informanty byla velmi podstatná citová stránka vztahu, více než potřeba mít několik sexuálních partnerů najednou.

Děti a manželství je na prvním místě

Schéma 4 Znárodnění pravidel informantů v polyamory vztahu a jejich vztahová hierarchie se zaměřením na přítomnost dětí a manželství v tomto vztahovém uspořádání

V otázce pravidel v polyamory vztahu a hierarchie jednotlivých vztahových jednotek je primárním ukazatelem přítomnost dětí a manželského svazku ve vztahu. Všech 7 informantů uvedlo, že se snaží, aby se všichni partneři cítili důležití a neopomíjení, ale připouští, že manželství a děti (pokud jsou přítomny ve vztahu) je nadřazeno všem ostatním vztahům, převážně z praktického hlediska. U pěti informantů se v jejich polyamorickém vztahu nachází dítě, manželství je hned v šesti vztazích ze sedmi. Michaela vysvětluje: „Náš vztah s manželem má určitě větší prioritu, kvůli dceři a tomu, jak jsme spolu dlouho a taky spolu samozřejmě trávíme více času, ale moc

se snažím, aby měli všichni co potřebují a nikdo neměl pocit, že je přehlížený, hlavně když jsme všichni třeba o víkendu spolu.“ Vztahová hierarchie se může projevat v různých podobách. U Niny se jedná primárně o trávení volného času: *„...tedy hierarchii máme, projevuje se třeba když jsem někam pozvaná a mám přivést plus jedničku, nebo když je nějaký zásadní clash v potřebách..ale vlastně si nepamatuju, že by se to za ty 4 roky někdy stalo, prostě se na všem nějak domluvíme.*“ U Marka ve výpovědi můžeme pozorovat proměnlivost pravidel a hierarchie, která se může měnit v čase podle toho, jak fungování všem členům vyhovuje: *„Původně jsem měl primárního partnera Davida a sekundárního partnera Martina, ale po čase mi došlo, že mám oba stejně rád a že oba vztahy jsou pro mne stejně důležité a taky že prakticky fungují úplně stejně. S Davidem jsem si o tom pak promluvil a hierarchický koncept jsme opustili. Nyní mám oba dva partnery na stejné úrovni. Nějací občasní milenci jsou samozřejmě na úplně jiné úrovni.*“ U Marka může hrát roli nepřítomnost manželství i dětí v polyamory vztahu, což může fungování vztahu v určitých ohledech usnadňovat. K praktickým otázkám ve vztahu k dětem a dalším povinnostem se vyjádřila i Dolores: *„Najmä papierovo manžel je otcom detí, s manželom mám hypotéku, byt...Inak by som povedala že sú obaja muži na rovnakej úrovni.*“

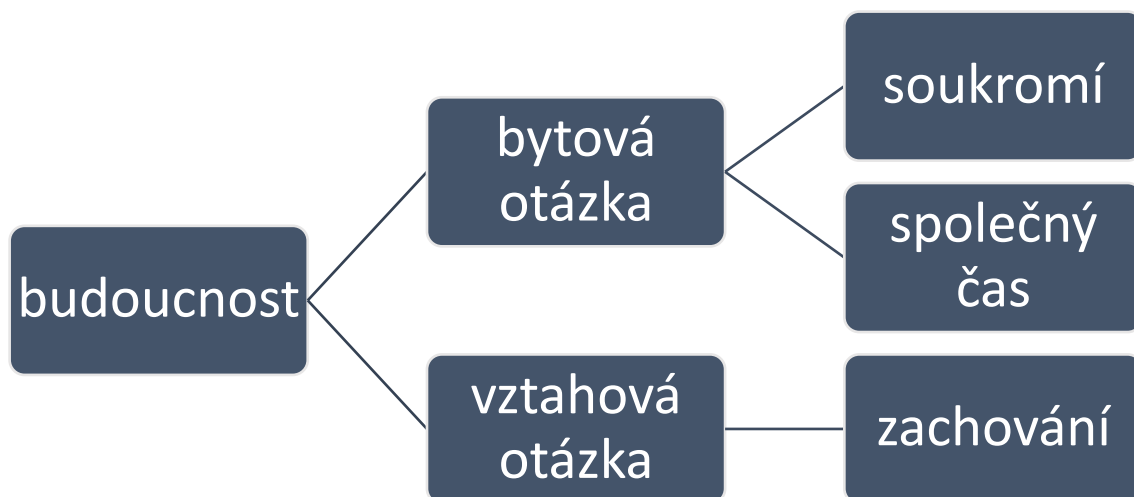
Předešlá kategorie ukázala obavy společnosti v rámci ubližování partnerům v polyamorii (záměna s nevěrou). Dan však svou výpovědí vysvětlil svou pozici sekundárního partnera: *„Partnerčin manžel a otec jejich dětí je jednoznačně její primární partner, ale v praxi to asi zásadně neprožíváme...alespoň já osobně nemám pocit, že bych byl ve vztahu z jejich strany, jakkoliv méně ceněný jen proto, že jsem sekundární.*“ Je tedy pozitivní vidět, že i sekundární partner v polyamory vztahu se může cítit potřebný a důležitý.

Vztahy, kde není přítomné dítě ani manželství z výpovědí vykazovaly o to větší potřebnou míru komunikace a kompromisů, protože v žádném ze vztahu se nenachází žádná vztahová hierarchie ani pravidla. Tyto páry fungují na domluvě a na potřebách všech členů. Toto fungování vysvětluje Marek: *„Žádná pevná pravidla už nyní nemáme, dříve jsme měli pravidla typu právo veta a také pravidlo, že o každém rande mimo náš vztah musíme vědět dopředu...ale to jsme časem opustili, už jsme to nepotřebovali. Teď nám jako hlavní pravidlo zůstala pouze otevřená komunikace, nic netajit, říkat pravdu.*“

Z výpovědí lze usoudit, že pro polyamory páry, které jsou zároveň v manželství, je manželský svazek stále velmi důležitým jevem i v případě, že se ve vztahu nachází více partnerů.

Plánujeme společné bydlení

Schéma 5 Znárodnění budoucího fungování polyamory vztahu informantů podle jejich představ a případné změny vyplývající z potřeb členů

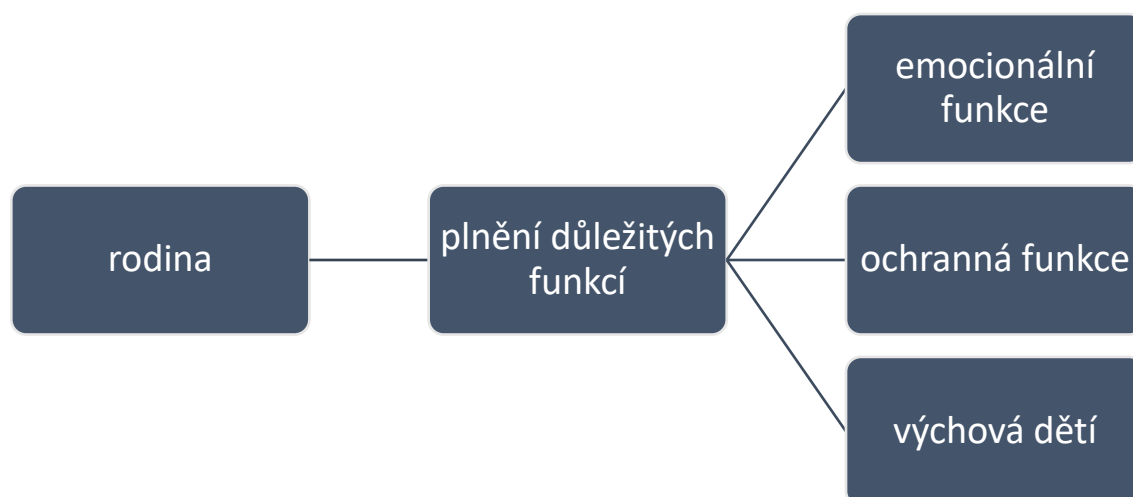
V otázce budoucího fungování v polyamory vztahu se všichni informanti shodli, že co se týče vztahové otázky a pokračování v jejich současném uspořádání, jsou spokojeni a chtějí si i do budoucna udržet všechny tyto vztahy. Pouze Dan přemýšlí o možném rozšíření polyamorického vztahu: „*Pokud bych potkal někoho zajímavého, klidně bych ho přibral. Ale spíš to nepovažuji za pravděpodobné. Docela by se mi líbilo ještě navázat nějaký romantický střednědobý vztah, ale otevřený jsem v zásadě všemu.*“ Ostatní informanti se o navazování dalších vztahů nezmiňují.

Důležitým tématem byla však bytová otázka hned z několika důvodů. Někteří informanti žijí společně v malém bytě, což jim neumožňuje mít tolik soukromí, kolik by si přáli. Druhým přáním bylo sestěhování se dohromady se všemi členy polyamorického vztahu, hlavně z důvodu možnosti trávení více času společně. Dolores se k tomuto tématu vyjádřila: „*Chceli by sme predat' byt čo máme s manželom, a partner by predal svoj byt, ktorý momentálne prenajíma a kúpili by sme nejakú väčšiu nehnuteľnosť, kde by mal každý dostatok priestoru a súkromia.*“ Tato otázka budoucnosti vývoje vztahu u Dolores souvisí i s jediným problémem ve vztahu, který zmiňuje: „*V podstate jediným problémom je pre nás veľa ľudí v malom byte, čiže nedostatok priestoru napríklad byť osamote a podobne.*“

Na téma pořizování si dalších dětí do polyamory vztahu promluvila okrajově Nina: „*Vlastní děti nechci, stačí mi moji kmotřenci na uspokojení nějakých rodičovských potřeb nebo jak to říct. Můžu sledovat, jak rostou, odpovídat na jejich zábavné otázky a tak, aniž bych musela obětovat svůj spánek, jako musí většina rodičů... já nevstávám před devátou a představa vstávání s miminkem a pak vstávání v 6:30 a vodění do školy mě upřímně děsí.*“ Marek se také zmínil, že děti nemá a ani v budoucnu s partnery neplánuje.

Rodina je o pocitech a bezpodmínečné lásce

Schéma 6 Znárodnění postojů informantů k funkcím rodiny a jejího významu, vnímání přítomných dětí polyamorického vztahu

I přes určité mylné představy široké veřejnosti o polyamory vztazích se informanti vyjádřili k tématu *rodina* a co pro ně tento pojem znamená, jaké funkce rodiny jsou pro ně důležité. Z výpovědí vyplývá, že rodina je velkým tématem informantů a je pro ně velmi důležitá. Rozdílem je, jak vidí rodinu polyamorní člověk a jak například občan žijící celý život v jednom monogamním vztahu. Všichni informanti se shodli na tom, že všechny funkce rodiny (viz. podkapitola 1.3) jsou důležité nehledě na typ vztahu nebo uspořádání rodiny. Především je to pak funkce emocionální a ochranná. Michaela se k tomuto tématu vyjadřuje následovně: „*Je pro mě základ všeho, kdyby se mělo cokoli pokazit, zůstanu definitivně s rodinou, všechno v podstatě hlavně stojí na tom, aby byla nejdřív zajištěná, respektive dcera a moje přítelkyně s tím souhlasí a pracuje na tom*“

s námi.“ Michaela dále hovořila a pro ni nejdůležitějších funkcích rodiny: „...výchova dítěte, vytvoření pro něj bezpečného klidného a láskyplného prostředí pro vývoj...“

Někteří informanti však měli potíže s formulováním, co pro ně rodina znamená, nebo se samotným pojmem: „Moc tento termín nepoužívám, díky společností jako „Aliance pro rodinu“ má pro mě spíš už trochu negativní konotace.“ K monogamní rodině se vyjádřila Anička: „Každá rodina dává vzory a utváří vztahy. Není nutné, aby tam byli právě dva heterosexuální sezdání rodiče.“ Podobný názor sdílí i Dan: „Jsem bytostně přesvědčený, že je naprosto lhostejné, jak moc rodina odpovídá tradičnímu schématu, pokud je funkční a přináší svým členům hodnoty zmíněné v předchozí otázce.“

Důležitým tématem byla také výchova dětí, kdy několikrát během rozhovorů bylo zmíněno od více informantů, že na prvním místě jsou děti a vytvoření bezpečného prostředí plné lásky pro jejich vývoj. Jak řekla Nina o dětech a výchově v polyamory vztahu ve vztahu k reakcím okolí: „První dva roky to okolí dost odsuzovalo, hlavně kvůli těm dětem...lidé jsou o dost citlivější na „experimenty“, když se to může dotknout dětí, ale už je to „old news“ a už to nikdo moc neřeší.“ Opět zde převládají stereotypy od okolí, i v rámci výchovy dětí. Z výpovědí informantů vyplývá, že děti v těchto vztazích netrpí. Pohled samotných dětí je těžko měřitelný, vzhledem k tomu, že věk těchto dětí se pohybuje v hodnotách několika málo let, kdy děti tyto vztahové záležitosti zatím neumí rozlišovat. Nina na otázku ohledně vnímání dětí reagovala: „Vůbec to neřeší. Ono je to častá otázka, se kterou se setkávám, ale já třeba jako dítě taky moc neřešila a nevnímala, že si moje máma hledala nového partnera. Neřešila jsem, kdo je kamarád, s kým chodí a tak...Těm dětem je fakt jedno, jestli s někým z jejich rodičů chodím, kamarádím se, nemají pro to pojmy, neumí to rozlišit. Pro ně je důležitá nějaká stabilita, aby je dospělí, s nimiž jsou ve styku, měli rádi, aby se jim věnovali. Tipuju, že to začnou řešit někdy v -nácti, takže máme tak 10 let čas.“ Podobné zkušenosti má i Anička: „V předchozím vztahu měl partner předškolní dcerku. Měly jsme se moc rády a měla ráda i mého manžela. Brala to tak, že táta a teta Anička k sobě patří, a k tetě patří strejda, a všichni jsou to dospěláci, se kterejma si může hrát, kteří ji mají rádi, pomůžou jí, budou ji učit a jsou tu pro ni, když chce. Vůbec jí to nepřipadalo zvláštní, a když se na výletě skamarádila s jinou holčičkou, normálně nás představila – to je můj táta, to je moje teta, a to je můj strejda.“ Pro budoucí výzkum by bylo vhodné a přínosné sledovat názory starších dětí žijících v polyamory vztahu.

5.4 Shrnutí výsledků výzkumného šetření a diskuse

Výzkumné šetření bylo prováděno do saturace dat, kdy se v analýze již neobjevovala další témata ke kategorizaci. Analýza byla provedena otevřeným kódováním a tyto kódy byly následně roztříděny do příhodných kategorií. Každá z kategorií obsahuje schéma pro lepší orientaci a přehlednost v daném tématu. Specifické výzkumné otázky, které odpovídají na hlavní výzkumnou otázku byly sestaveny a inspirovány přístupnými zahraničními výzkumy, které jsou popsány v kapitole 4. Z polostrukturovaných rozhovorů bylo vytvořeno 6 kategorií, které se zabývají začátky v polyamory vztahu, častými překážkami ze strany okolí a rodiny, výhodami v tomto soužití a v neposlední řadě budoucím směřováním a očekáváním tohoto vztahu.

Otázky na začátek polyamorie, kdy tyto myšlenky začaly a proč se daná osoba rozhodla žít v polyamorii, daly skoro jednotnou odpověď, že toto rozhodnutí vyvstalo v životě informantů zcela náhodou. Stalo se tak v rámci vlastního uvědomění a zkušeností, nebo zkušeností druhého člověka. Pouze jedna informantka odpověděla, že se s tímto nastavením ztotožňovala již od puberty. Z výzkumu Hnatkovičové a Bianchi (2022, s. 187) vyplývá, že změna hodnotového systému a prostor pro větší autonomii vysvětlují skutečnost, že polyamorní životní styly se stávají populárnější po celém světě, ale nemusí být dostatečné k tomu, aby se vysvětlily jiné a možná hlubší motivace pro zapojení se do polyamorie. Kultura sama o sobě nemusí přesně vysvětlit, proč se polyamorní vztahy vytvářejí. Tento výzkum vytvořil 8 kategorií, proč se lidé zapojují do polyamorních vztahů. Z nichž několik z nich koresponduje s výzkumným šetřením této diplomové práce. Je to osobní růst a autonomie, využívání menšinových identit nebo jiné psychodynamické důvody.

Důležitým tématem byly reakce a názory široké veřejnosti i blízké rodiny v kontrastu se opravdovým významem polyamorie pro osoby žijící v těchto vztazích. U všech informantů se objevilo nepochopení a odmítavé chování vůči polyamory soužití, u některých i ze strany biologické rodiny. Informanti se setkávají se srovnáváním polyamorie se swingers, promiskuitou nebo nevěrou. U více informantů bylo zjištěno stereotypní názory od jejich okolí. Jeden z respondentů uvedl, že se domnívá, že by klasickou nevěru jeho okolí vnímalo pozitivněji. CNM je obecně považována za negativní zejména v mediální prezentaci a je popisována jako škodlivá pro jedince, který se s ní setkává (Hnatkovičová, Bianchi, 2022, s. 186). Jak už ale vyplynulo z výzkumného šetření, osoby žijící v polyamorii zažívají pozitivní pocity, vnímají větší lásku, než jakou

zažívali v monogamním vztahu a funguje zde velká míra vzájemné pomoci a podpory. Nikdo z informantů navíc nevedl, že v polyamorii žije z důvodu možnosti mít více sexuálních partnerů. Pro všechny informanty byla ztěžejší citová vazba a pouto mezi všechny členy vztahu. Tento výsledek výzkumného šetření se zcela shoduje s výsledkem výzkumu od autorů Moors, Gesselman a Garcia (viz. kapitola 4).

Polyamorie má bezpochyby mnoho výhod, které popisovali informanti velmi podobně. Nejčastějším tématem byla vzájemná pomoc, ať už s praktickými věcmi, jako je péče o děti, domácí práce a běžný chod domácnosti. Objevovaly se zde názory většího nadhledu na různé situace, protože více osob má více názorů a různých pohledů. Neméně důležitá je také pocitování více lásky, pomoci, podpory a sebepoznání skrze důležitou komunikaci. Negativa, která si s sebou nese tento typ vztahu, informanti zmiňovali méně. Jednalo se především o praktické věci, jako malý byt na více lidí, tudíž méně soukromí a prostoru. Některé problémy ve vztahu vyplývaly přímo z chování jednotlivých informantů, kteří přiznali své osobní chyby, které ve vztahu dělají. Nikdo z informantů se nezmiňoval o nevěře, žárlivosti, což bylo v tomto výzkumu předvídáno.

K budoucnosti svého vztahu se informanti stavěli pozitivně. Zmiňovali spokojenost s nynějším fungováním a potřebou zachovat si toto nastavení i do budoucna. Jedinou z věcí, která je potřeba do budoucna změnit, je u většiny výpovědí změna bydlení. V otázce dětí se nikdo z informantů nevyjádřil k potřebě mít vlastní děti (pokud je už nemají), pouze jeden z informantů uvedl, že děti se svými partnery neplánuje. V otázce výchovy a fungování s dětmi všichni respondenti uvedli velmi pozitivní ohlasy ve vztahu k dětem. U nikoho se neobjevil problém s výchovou v polyamorním vztahu, pouze s odmítáním ve vztahu k okolí.

V otázce rodiny a jejího významu byly výstupy rozporuplné. Někteří informanti zmiňovali důležitost rodiny a její funkce, jiní nebyli ztotožněni s jejím chápáním ve společnosti. Opakoval se názor, že každá rodina dává vzory a utváří vztahy. Není nutné, aby tam byli právě dva heterosexuální sezdaní rodiče, pokud vše funguje, jak má a rodina zajišťuje základní potřeby jejích členů. Tento fakt se prolíná o otázkou fungování a principů v polyamorním vztahu. Bylo zjištěno, že ve vztazích, kde se nenachází dítě ani manželství, nemá vztah daná pravidla nebo principy, podle kterých funguje. U vztahů, kde se nachází manželství mezi dvěma členy vztahu a je přítomné dítě, tento fakt značně ovlivňuje fungování vztahu, kdy manželství a výchova dítěte je na prvním místě.

ZÁVĚR

Teoretická část diplomové práce se snažila přiblížit čtenářům přechod od fungování tradiční rodiny až do podob polyamorie a alternativních vztahů, které se ve společnosti začínají objevovat. V první kapitole byl popsán pojem manželství, rodinný systém, jeho fungování a základní funkce rodiny. Dále byla představena historie rodiny a její přechod a specifika v tradiční, moderní a později postmoderní rodině. Druhá kapitola navazovala na již zmíněné změny a vysvětlovala pojmy monogamie a konsenzuální nemonogamie, kam řadíme nejen polyamorii, ale také swingers nebo otevřené vztahy. Druhá kapitola se také věnovala samotné polyamorii, jejímu vysvětlení a nastínění fungování v otázce vztahové hierarchie a uspořádání. Pro pochopení tohoto tématu v kontextu, byly ve třetí kapitole vysvětlené další možné alternativní vztahy, se kterými se můžeme v různé míře setkat v naší společnosti. Těmito vztahy jsou například LAT, registrované partnerství, singles nebo méně známý sugar dating. Přechod mezi teoretickou a praktickou částí tvořila kapitola 4, která objasňovala výsledky aktuálních výzkumů na téma polyamorie v zahraničí. Tyto výzkumy tvořily podklad pro specifické výzkumné otázky a hlavní výzkumnou otázku a je na ně odkazováno ve shrnutí výsledků analýzy dat.

Výzkumné šetření mělo za cíl zmapovat očekávání od polyamory soužití osobami žijících v těchto vztazích. Důležitými otázkami v rozhovoru bylo téma začátků polyamorie, možné výhody a nevýhody ať už ze strany samotného vztahu nebo okolí. Dále hlavním tématem byl postoj polyamory osob k rodině a chápání jejího pojmu, neméně důležitá byla otázka výchovy dětí v těchto vztazích.

Výzkumné šetření ukázalo, že budoucí směřování vztahů informantů nenese rozdílné znaky od monogamního vztahu. Všichni informanti se v těchto vztazích dál chtějí angažovat, vychovávat děti a najít společné bydlení. Otázka rodiny a jejího významu ve vztahu k jejím důležitým funkcím je pro ně velmi důležitá a neopomenutelná. Rozdílem může být pouze chápání rodiny, kdy monogamní společnost polyamory soužití nemusí jako rodinu chápat, i když nese stejné důležité pilíře. Problémy v tomto soužití do budoucna mohou být z praktického hlediska podobné jako u registrovaného partnerství (viz. podkapitola 3.4) – zákon mnoho situací v tomto vztahovém uspořádání neupravuje. Problém tedy může nastat právě například ve výchově dětí.

Výzkumné šetření dále odhalilo, že se polyamory osoby setkávají se stigmatizací nejen od široké veřejnosti, ale i od vlastní biologické rodiny. Důvodem může být neznalost polyamorie a zaměňování s jinými pojmy (swingers, promiskuita, nevěra

apod). Proto si myslím, že je důležité o alternativních vztazích hovořit a zdůrazňovat jak jejich negativa, tak pozitiva. Znalost nebo osvojení si norem o konsenzuální nemonogamii může snížit stigmatizaci těchto typů vztahů mezi lidmi.

Diplomová práce může být užitečná z hlediska jejího uchopení těžko zobecnitelných pojmů, jako jsou pocity, názory a očekávání. Domnívám se, že výzkumů na toto téma je v České republice nedostatek, proto jsem se rozhodla ve své diplomové práci prozkoumat právě toto téma a pomoci blíže pochopit vnímání vztahů očima osob žijících v polyamorii. I přesto však není možné výzkumné šetření zobecňovat vzhledem k malému počtu dotazovaných informantů. Práce tedy může sloužit nejen široké veřejnosti, ale i samotným osobám, které přemýšlejí o alternativních vztazích a hledají odpověď na své otázky.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Tištěné zdroje

- ANAPOL, Deborah. *Polyamory in the 21st Century: Love and Intimacy with Multiple Partners*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield, 2012. ISBN 9781442200227.
- ANAPOL, Deborah. *Polyamory: The New Love without Limits: Secrets of Sustainable Intimate Relationships*. San Rafael, CA: Intinet Resource Center, 1997. ISBN 978-1880789087.
- BECK, Ulrich. *Riziková společnost*. Praha: SLON, 2004. ISBN 80-86429-32-6.
- BECH, Henning. Report from a Rotten State: Marriage and homosexuality in Denmark. In: *Modern Homosexualities*. Routledge, 1992.
- BRZEK, Antonín. *Sexuologie pro právníky*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-383-0.
- ČEPELOVÁ, Olga et al. *Úvahy notářství nad rodinným a dědickým právem vzhledem k sociálním vztahům*. Lima: Notářská komora České republiky, 2013. ISBN 978-80-260-4661-5.
- DEPAULO, Bella. *Singlism: what it is, why it matters, and how to stop it*. London: DoubleDoor Books, 2011. ISBN 978-061-5486-789.
- DORAZILOVÁ, Markéta. *V manželství či mimo manželství?: Postoje mladých lidí k plodnosti*. Brno, 2011. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce PhDr. Aleš Burjanek, Ph.D.
- DUNOVSKÝ, Jiří et al. *Sociální pediatrie*. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-254-9.
- DVOŘÁK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-937-3.
- FIALOVÁ, Ludmila, HAMPLOVÁ, Dana a KUČERA, Milan. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2000. ISBN 80-85850-87-7.
- FISCHER, Slavomil a ŠKODA, Jiří. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3.
- FROMM, Erich. *Umění milovat*. Praha: Orbis, 1966. ISBN
- GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.
- HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-803-1.

- HAŠKOVÁ, Hana. Rodičovství a bezdětnost očima českých mužů a žen. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*. 2004 5 (2-3) s. 13-16. ISSN 1213-0028.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- HORSKÁ, Pavla, KUČERA, Milan, MAUR, Eduard a STLOUKAL, Milan. *Dětství, rodina a stáří v dějinách Evropy*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-011-X.
- HUDECOVÁ, Anna, BROZMANOVÁ, Alžběta et al. *Sociální práce s rodinou*. Banská Bystrica: UMB, 2008. ISBN 978-80-80838-45-4.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Základy výzkumu v pedagogice*. 2. vyd. Olomouc: 1998. ISBN 80-7067-798-8.
- JANÁČKOVÁ, Laura. *Nevěra a její zvládnání*. Praha: Maxdorf, 2008. ISBN
- JAMIESON, Lynn a SIMPSON, Roona. *Living Alone Globalization, Identity and Belonging*. New York: Palgrave Macmillan, 2013. ISBN 978-0-230-27192-0.
- JANČÍKOVÁ, Eva. *Historie svateb od nejstarších dob po současnost*. Praha: Nakladatelství Epoque, 2012. ISBN 978-80-7425-143-6.
- JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3679-2.
- KELLER, Jan. *Nedomyšlená společnost*. Brno: Doplněk, 1995. ISBN 80-85765-41-1.
- KLABOUC, Jiří. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962. ISBN 11-080-62.
- KLAPILOVÁ, Světlá. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1996. ISBN 80-7067-669-8.
- KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.
- KRAUS, Blahoslav a POLÁČKOVÁ, Věra et al. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- LANO, Kevin a PARRY, Claire. *Breaking the Barriers to Desire: New Approaches to Multiple Relationships*. Nottingham: Five Leaves Publications, 1995. ISBN 978-0907123361.
- LEJČKOVÁ, Veronika. *Polyamorie očima polyamoriků*. Praha, 2022. Diplomová práce. Pražská vysoká škola psychosociálních studií. Vedoucí práce Mgr. Zuzana Janotková.
- MATĚJČEK, Zdeněk a DYTRYCH, Zdeněk. *Jak a proč nás trápí děti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1997. ISBN 80-7169-587-4.

- MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Vyd. 3. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. ISBN 80-86429-19-9.
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- MIŠOVIČ, Ján. *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*. Praha: Slon, 2019. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-285-2.
- MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Vyd. 2. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. ISBN 978-80-86429-87-8.
- NĚKRASOV, Anatolij. *Umění milovat: dávat i přijímat lásku*. Bratislava: Eugenika, 2011. ISBN
- OTIC-COUR, Leah. *Rozkoš a láska: Dějiny partnerských vztahů ve středověku*. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-542-9.
- PARSONS, Talcott. *The Social System*. 1. vyd. London: The Free Press of Glencoe, 1951. ISBN 0-415-06055-9.
- PETRÁČKOVÁ, Věra a KRAUS, Jiří. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1998. ISBN
- PETRUSEK, Miloslav, MAŘÍKOVÁ, Hana a VODÁKOVÁ, Alena. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-3.
- PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-039-2.
- PLECITÁ, Pavlína. *Polyamorie v Česku*. Praha, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce Doc. PhDr. Václav Soukup, CSc.
- PLHÁKOVÁ, Alena. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2003. ISBN 978-80-200-1499-3.
- PREKOPOVÁ, Jiřina. *Jak být dobrým rodičem: krůpěje výchovných moudrostí*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2001. ISBN 80-247-9063-7.
- PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80247-3470-5.
- RABUŠIC, Ladislav. *Kde ty všechny děti jsou?* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2001. ISBN 80-86429-01-6.
- RHEINWALDOVÁ, Eva. *Rodičovství není pro každého*. Praha: Motto, 1993. ISBN 80-901338-4-3.

- RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka a KUCHAROVÁ, Věra. *Rodina, partnerství a demografické stárnutí*. Praha: Výzkumný ústav sociálních věcí, 2008. ISBN 978-80-87007-75-4.
- SCHOPENHAUER, Arthur. *Metafyzika lásky*. Olomouc: Nakladatelství přátel duchovních nauk, 1992. ISBN
- SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8.
- ŠMOLKA, Petr. *Muž a žena – návod k použití*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-911-9.
- ŠTĚPÁNKOVÁ, Martina a ČIŽINSKÝ, Pavel. *Registrované partnerství pro začínající*. Praha: Nadační fond Slovak-Czech Women's Fund, 2009. ISBN 80-239-7821-7.
- ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- VEAUX, Franklin a Eve RICKERT. *More Than Two: A Practical Guide to Ethical Polyamory*. Thorntree Press, 2014. ISBN 0991399706.

Elektronické zdroje

- Asexuality, Attraction, and romantic Orientation [online]. In: *lgbtq.unc.edu*. [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://lgbtq.unc.edu/resources/exploring-identities/asexuality-attraction-and-romantic-orientation/>.
- AYUSO, Luis. What future awaits couples Living Apart Together (LAT)? *The Sociological Review*, 2019, 67(1) 226 – 244 [cit. 2023-04-03]. DOI: <https://doi.org/10.1177/0038026118799053>.
- BURKETT, M. and HAMILTON, K. Postfeminist sexual agency: Young women's negotiations of sexual consent. *Sexualities*, 2012, 15(7), 815–833 [cit. 2023-04-02]. DOI: <https://doi.org/10.1177/1363460712454076>.
- CARDOSO, Daniel, PASCOAL M, Patricia & MAIOCHI H, Francisco. Defining Polyamory: A Thematic Analysis of Lay People's Definitions. *Arch Sex Behav*, 2021, 50, 1239–1252. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10508-021-02002-y>.
- CRESWELL W, John. *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Thousand Oaks: Sage Publications, 1998. ISBN 978-1-4129-1607-3.
- FREJKA, Tomáš. Overview Chapter 5: Determinant of family formation and childbearing during the societal transition in Central and Eastern Europe.

- Demographic Research*, 2008, 19(7) 139 – 17 [cit. 2023-04-03]. DOI: 10.4054/DemRes.2008.19.7.
- HALÁS, Marián a FORMANOVÁ, Lucie. Sociological, Demographic and Spatial Aspects of The Singles Phenomenon in The Czech Republic. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis – Geographica* [online]. 2010, 41(2), 37-52 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/257354443_Sociological_demographic_and_spatial_aspects_of_the_singles_phenomenon_in_the_Czech_Republic.
- HNATKOVIČOVÁ, Denisa a G. BIANCHI. Model of motivations for engaging in polyamorous relationships. *Sexologies* [online]. 2022, 31, 184-194 [cit. 2023-04-23]. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.sexol.2022.03.003>.
- JAMIE. *The Polyamorous Flag and Other Poly Symbols* [online]. 2022 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://polyamorytoday.com/polyamory-facts/polyamorous-flag-symbols/>.
- LAHAD, Kinneret. *Discussion: Another time. In A Table for One: A critical reading of singlehood, gender and time* [online]. Manchester: Manchester University Press, 2017 [cit. 2023-04-01]. DOI: 10.2307/j.ctt1wn0s66.12. Dostupné z: www.jstor.org/stable/j.ctt1wn0s66.
- LANDRY, Samantha, ARSENEAU, Erika, DARLING K, Elizabeth. "It's a Little Bit Tricky": Results from the POLYamorous Childbearing and Birth Experiences Study (POLYBABES). *Arch Sex Behav.*, 2021, 50(4) 1479-1490. DOI: 10.1007/s10508-021-02025-5.
- LESTHAEGHE, Ron. The "second demographic transition": A conceptual map for the understanding of late modern demographic developments in fertility and family formation. *Historical Social Research*, 2011, 36 (2) 179-218 [cit. 2023-04-03]. DOI: 10.2307/41151280.
- LEVIN, Irene. Living Apart Together: A New Family Form. *Current Sociology*, 2004, 52(2) 223 – 240 [cit. 2023-04-03]. DOI: <https://doi.org/10.1177/0011392104041809>.
- LEWIN C., Alisa. Intentions to Live Together Among Couples Living Apart: Differences by Age and Gender. *European Journal of Population*, 2018, 34(4) 721 – 743 [cit. 2023-04-03]. DOI: 10.1007/s10680-017-9446-0.
- MATSICK, Jes, CONLEY, Terri, ZIEGLER, Ali, MOORS, Amy, RUBIN, Jennifer. Love and sex: Polyamorous relationships are perceived more favourably than

- swinging and open relationships. *Psychology & Sexuality*, 2014, 5(4), 339-348. DOI: <https://doi.org/10.1080/19419899.2013.832934>.
- MLČOCH, Zbyněk. *Singles, jak vzniká fenomén singles, charakteristika a vlastnosti osamělých lidí* [online]. 2008 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.zbynekmlcoch.cz/vztahy/vztahy/singles-jak-vznika-fenomen-singles-charakteristika-a-vlastnosti-osamelych-lidi>.
- MOORS C, Amy, GESSELMAN N, Amanda, GARCIA, R, Justin. Desire, Familiarity, and Engagement in Polyamory: Results From a National Sample of Single Adults in the United States. *Front Psychol.*, 2021 23(12). DOI: 10.3389/fpsyg.2021.619640.
- NAYAR, Kavita Ilona. Sweetening the deal: Dating for compensation in the digital age. *Journal of Gender Studies*, 2017, 26(3), 335–346 [cit. 2023-04-02]. DOI: <https://doi.org/10.1080/09589236.2016.1273101>.
- PALOMEQUE RECIO, Rocío. Blurred lines: Technologies of heterosexual coercion in “sugar dating”. *Feminism & Psychology* [online]. 2021, 32(1), 44-61 [cit. 2023-04-01]. DOI: <https://doi.org/10.1177/09593535211030749>.
- Rostoucí sňatečnost zastavil koronavirus. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/rostouci-snatecnost-zastavil-koronavirus>.
- Rozdíly mezi manželstvím a registrací [online]. In: *jsmefer.cz* [cit. 2023-04-07]. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz/rozdily>.
- SCOATS, Ryan a CAMPBELL, Christine. What do we know about consensual non-monogamy? *Current Opinion in Psychology* [online]. 2022, (48), s. 1-5 [cit. 2023-03-25]. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.copsy.2022.101468>.
- SLOBODA, Zdeněk. Známé neznámé registrované partnerství. Statistiky registrovaných partnerství v Česku po 14 letech. Tisková zpráva. *Sociologický ústav AV ČR*. Praha, 2020. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/soubory/tz_20200626_zname_nezname_registrovane_partnerstvi.pdf.
- SOBOTKA, Tomáš. Overview Chapter 6: The diverse faces of the Second Demographic Transition in Europe. *Demographic Research*, 2008, 19(8), 171 – 224 [cit. 2023-04-03]. DOI: 10.4054/DemRes.2008.19.8.
- STEIN, Peter, J. Singlehood: An alternative to marriage. *The family coordinator* [online]. 1975, 24(4) [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/583033>.

- SULLIVAN, Stephanie. *Types of Consensual Non-Monogamy* [online]. 2019 [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: <https://affirmativecouch.com/types-of-consensual-non-monogamy/>.
- TAPPER K., Malaika. *Enrolling in Sugar Baby University* [online]. 2019 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://www.thecrimson.com/article/2019/5/20/sugar-baby-university/>.
- TOMÁŠEK, Marcel. K genderovým zdrojům individualizačního habitu. *Gender a výzkum / Gender and Research* [online]. 2006, 7(1), 11-14 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://genderonline.cz/pdfs/gav/2006/01/03.pdf>.
- TOMÁŠEK, Marcel. Singles a jejich vztahy; kvalitativní pohled na nesezdané a nekohabituující jednotlivce v České republice. *Sociologický časopis*, 2006, 42(1) 81–106 [cit. 2023-04-03]. DOI: 10.13060/00380288.2006.42.1.06.
- Uzavření registrovaného partnerství. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2022 [cit. 2023-04-07]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-registrovaneho-partnerstvi.aspx>.
- VENCÁLEK, Ondřej. Opomenuté aspekty hodnocení nejnovějších trendů ve vývoji počtu narozených dětí a plodnosti. *Sdružení mikrobiologů, imunologů a statistiků* [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://smis-lab.cz/2023/02/23/opomenute-aspekty-hodnoceni-nejnovejsich-trendu-ve-vyvoji-poctu-narozenyh-deti-a-plodnosti/>.

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1 <i>Vlajka polyamorie</i>	31
Obrázek 2 <i>symbol polyamorie: nekonečné srdce</i>	32
Obrázek 3 <i>Triáda</i>	34
Obrázek 4 <i>Věčko</i>	35
Obrázek 5 <i>Vztahové uspořádání do písmene N</i>	36

SEZNAM SCHÉMAT

Schéma 1 <i>Znázornění objevení polyamorie informanty se specifickou výzkumnou otázkou a rozčleněním kategorie.....</i>	52
Schéma 2 <i>Znázornění výhod polyamory vztahu z pohledu informantů v rovině praktické a psychické.....</i>	53
Schéma 3 <i>Znázornění hlavních témat okolí informantů v kontrastu nejdůležitějších hodnot polyamory vztahu očima informantů</i>	55
Schéma 4 <i>Znázornění pravidel informantů v polyamory vztahu a jejich vztahová hierarchie se zaměřením na přítomnost dětí a manželství v tomto vztahovém uspořádání</i>	56
Schéma 5 <i>Znázornění budoucího fungování polyamory vztahu informantů podle jejich představ a případné změny vyplývající z potřeb členů</i>	58
Schéma 6 <i>Znázornění postojů informantů k funkcím rodiny a jejího významu, vnímání přítomných dětí polyamorického vztahu</i>	59

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A <i>Informovaný souhlas s poskytnutím výzkumného rozhovoru</i>	I
Příloha B <i>Charakteristiky informantů</i>	II

Příloha A Informovaný souhlas s poskytnutím výzkumného rozhovoru

Informovaný souhlas s poskytnutím výzkumného rozhovoru a jeho následným využitím pro účely diplomové práce Polyamorie jako nový rodinný systém

Podpisem vyjadřuji souhlas s následujícími body:

- Byl/a jsem informován/a o účelu rozhovoru, kterým je sběr dat pro potřeby výzkumu diplomové práce Lindy Špásové s názvem Polyamorie jako nový rodinný systém. Cílem výzkumu je identifikace názorů polyamorních osob na budoucnost fungování a podobu jejich polyamory vztahu.
- Bylo mi sděleno, jaký bude mít rozhovor průběh. Jsem seznámen/a s právem odmítnout odpovědět na jakoukoli otázku.
- Byl/a jsem obeznámen/a s tím, jak bude s rozhovory nakládáno a jakým způsobem bude zajištěna anonymita i po skončení rozhovorů, která znemožní identifikaci mé osoby. Nikde nebude uvedeno mé jméno či jiné osobní údaje, díky kterým bych mohl/a být identifikován/a.
- Dávám své svolení k tomu, aby výzkumnice použila rozhovor pro potřeby své diplomové práce a některé části v ní může citovat, transkripce rozhovoru však bude po ukončení výzkumu smazána.

Datum:

Podpis respondenta:

Podpis výzkumníka:

Příloha B Charakteristiky informantů

Informantka 1: Dolores

Dolores je 33 let, má bakalářské vzdělání a momentálně je na rodičovské dovolené. Její sexuální orientace je bisexuální, i když se momentálně nachází v polyamory vztahu s dvěma muži. S jedním z mužů je již 17 let ve vztahu, z toho 10 let jsou manželi. Druhý muž je partner Dolores, se kterým je neoficiálně 3 roky, oficiálními partnery jsou zhruba rok. Oba muži jsou navzájem v kamarádkém vztahu. Dolores má zároveň 2 děti (5,5 let a 3 roky), otcem obou dětí je manžel. Mezi její koníčky patří lego, knihy a seriály, Dolores ale zároveň dodává, že na sebe nemá momentálně čas, vzhledem k onkologické léčbě své dcery.

Informantka 2: Michaela

Michaela je 31 let, má vystudovanou vyšší odbornou školu a je na mateřské dovolené. Sexuální orientaci uvádí bisexuální. Michaela má 10 let manžela, se kterým mají 3letou dceru, všichni 3 spolu žijí v jedné domácnosti. Kromě manžela má Michaela necelý rok přítelkyni, která s nimi nebydlí, ale vzájemně se navštěvují. Přítelkyně má s dcerou i s manželem Michaeli velmi kladný vztah. Mezi její koníčky patří kresba, zpěv, cosplay, deskovky a videohry.

Informantka 3: Nina

Nině je 34 let, má magisterské vzdělání a pracuje jako analytička. Se svou sexuální orientací si není jistá. Momentálně bydlí se svou manželkou, se kterou je společně 5 let. Manželka má také občas vedlejší vztahy, které trvají řádově měsíce nebo menší jednotky let). Tyto partnerky jsou většinou ženy, se kterými se Nina zná a baví se s nimi, převážně na společných akcích nebo v rámci společných koníčků). S partnerkami své manželky však Nina není ve vztahu. Další vztah, který Nina má, je s přítelem, který má manželku, se kterou mají 2 děti (7 let a 4 roky). Nina se svou manželkou jsou jejich kmotrami. Přítel Niny zároveň kdysi chodil s její manželkou, v této době jsou velmi blízkými přáteli. Jedná se tedy o 2 navzájem propojené domácnosti, které spolu tráví čas v různých podmínkách. Jednou ročně jezdí na společnou dovolenou, podnikají společné výlety

a aktivity. Nina občas hlídá děti jejího přítele, jednou týdně vyzvedává děti ze školy. Toto uskupení probíhá zhruba 4 roky. Mezi Niny koníčky patří hudba, larp a BDSM.

Informant 4: Kornel

Kornelovi je 35 let, vystudoval gymnázium a je v invalidním důchodu. Svoji sexuální orientaci popisuje jako heterosexuální se sklony k bisexualitě. Už více jak rok má partnerku, která je vdaná a s manželem mají 2 děti (3 a 5 roků). Všichni žijí spolu v jedné domácnosti (v bytě přítelkyně a jejího manžela). Mezi své koníčky řadí Kornel počítačové hry, seriály, filmy, hudbu, filmové soundtracky, vědu, techniku a sex.

Informant 5: Dan

Danovi je 34 let, má vystudovanou střední školu s maturitou a žíví se jako zvukař a programátor. Je bisexuál, mluví o sobě ale také jako o heteroromantikovi⁷. Dan se momentálně nachází ve vztahu se svou přítelkyní, pro kterou je sekundárním partnerem. Primárním partnerem Danova přítelkyně je její manžel, se kterým má 2 děti předškolního věku. Zmiňuje, že kromě své práce rád kouká na Netflix a občas čte.

Informantka 6: Anička

Aničce je 31 let, žíví se jako učitelka a má vystudovanou vysokou školu. Svoji sexuální orientaci popisuje jako bisexuální, i když má v momentální době partnery pouze mužského pohlaví. Anička je vdaná s manželem, se kterým jsou spolu už 10 let, z toho 5 let jsou manželi. Vztah s manželem pojmenovává Anička jako primární vztah. Dále má další 2 partnery, se kterými nežije v jedné domácnosti, ale tráví spolu čas podle možností a potřeb. Partneri se navzájem znají a občas se potkávají na společných společných akcích. Manžel Aničky má také další partnerky, které pro něj ale nejsou tak důležité, jako vztah s Aničkou. Anička své další vztahy bere ale velice vážně. Pro její partnery je Anička jedinou partnerkou. Anička se aktivně angažuje v ochraně přírody, organizuje dobrovolnické akce, jezdí na larp a svůj volný čas také ráda tráví u čtení, hraním na různé hudební nástroje, nebo venku. Mimo jiné se věnuje současnému pohanství.

⁷ Romantická orientace popisuje vzorec romantické přitažlivosti jedince na základě pohlaví osoby bez ohledu na jeho sexuální orientaci. U jedinců, kteří zažívají sexuální přitažlivost, jsou jejich sexuální orientace a romantická orientace často v souladu (tj. zažívají sexuální přitažlivost k osobám stejného pohlaví jako osoby, s nimiž mají zájem navázat romantický vztah (LGBTQ Center, online).

Informant 7: Marek

Markovi je 35 let, má vystudovanou vysokou školu magisterské studium a žíví se jako státní úředník. Svou sexuální orientaci popisuje jako homosexuální. Marek má v současné době 2 partnery, mezi kterými nerozlišuje důležitost každého vztahu, oba označuje za primární. Každý žije odděleně. Partneři Marka mají kamarádský nepartnerský vztah, ani jeden z nich jiného partnera kromě Marka nemá. Děti společně nemají a ani neplánují. Marek je praktikující žid, který je velmi činný v židovských a LGBTQ+ komunitách. Zajímají ho mrtvé jazyky, náboženství a humanitní vědy. Ve svém volném čase rád chodí do přírody, čte knihy, hraje počítačové hry nebo posiluje. Dříve se věnoval bojovým sportům.